

Ženske v islamu

Mit
in
Realnost

Dr. Sherif Abdel Azeem
Ženske v islamu

Vsebina

UVOD _____

EVINA KRIVDA _____

EVINA ZAPUŠČINA _____

SRAMOTNE HČERKE _____

_____

IZOBRAZBA ŽENSK _____

NEČISTE UMAZANE ŽENSKE _____

PRIČANJE ? _____

PREŠUŠTVO ? _____

ZAPRISEGE ? _____

ŽENINO PREMOŽENJE ? _____

RAZVEZA ? _____

MATERE ? _____

_____

DEDOVANJE ŽENSK ? _____

BEDA VDOV _____

POLIGAMIJA (MNOGOŽENSTVO) _____

ZAKRIVANJE ? _____

ZAKLJUČEK _____

ZAPISKI _____

V imenu Alaba, Milostnega, Usmiljenega!

UVOD

Pred petimi leti sem v časopisu Toronto Star, izdanem 3.julija 1990, prebiral članek z naslovom »Islam ni edini v patriarhalnih nazorih«, ki ga je napisala Gwynne Dyer. Članek je opisoval burno reakcijo udeležencev montrealске konference o ženskah in njihovem vplivu, in sicer na komentarje znane egiptovske feministke Dr. Nawal Saadawi. Njene »politično nepravilne« izjave so bile med drugimi: »največji elementi omejitev žensk se pojavijo najprej v židovstvu v Stari zavezi, nato v krščanstvu in kasneje še v Ku'ranu« ; »vse vere so patriarhalne, saj izhajajo iz patriarhalnih družb« ; in »zakrivanje žensk ni izrecno islamska praksa, temveč stara kulturna dediščina z različicami v sestrskih religijah.« Udeleženci niso mogli sprejeti dejstva, da nekdo njihove vere enači z islamom. Dr.Saadawi je bila zatorej deležna prave poplave kritik. »Njeni komentarji so nesprejemljivi. Njeni odgovori razkrivajo pomanjkanje razumevanja religij drugih ljudi,« je izjavil Bernice Dubois iz Svetovnega gibanja za matere. »Moram nasprotovati« je dejala Alice Shalvi, predstavnica Izraelske ženske zveze, »Židovstvo ne pozna pojma zakrivanja.« Članek je navajal, da so ti besni protesti rezultat prizadevanja zahodnega sveta, da bi islam označil kot krivca za nekaj, kar je prav tako del kulturne dediščine Zahoda. »Krščanske in židovske feministke ne bomo mirno prenašale, da nas mečejo v isti koš s temi zlobnimi muslimani,« je še zapisala Gwynne Dyer.

Nad negativnim pogledom udeležencev konference do islama nisem bil presenečen, še posebej ne zaradi dejstva, ker je bila tema položaj žensk v islamu. Na zahodu velja prepričanje, da je islam simbol podrejenosti žensk. Da bi razumeli, kako močno je to prepričanje, je dovolj da omenimo le to, da je minister za šolstvo v Franciji, v deželi Voltaira, pred kratkim ukazal naj vse muslimanke, ki nosijo naglavne rute, izključijo iz šol! Mladim muslimankam torej zaradi rute ni dovoljeno izobraževanje, medtem ko je katoličankam s križem okoli vratu ali židom s čepico na glavi to dovoljeno. Nepozaben je prizor, ko je francoski policist preprečil vstop v šolo mladi muslimanki, ki je nosila naglavno ruto. Prebudi spomin na še en sramoten prizor, ko je guverner Alabame George Wallace l.1962 stal pred šolskimi vrati in skušal preprečiti črnskim dijakom študij na šolah v Alabami. Razlika med tema dvema prizoroma je le v tem, da so imeli črnski študentje ogromno podporo, v Ameriki in po celem svetu. Predsednik Kennedy je poslal vojsko, ki je dosegla, da so črnski študentje lahko vstopili v šolo. Na drugi strani pa muslimanska dekleta v Franciji niso prejela nobene pomoči in podpore od nikogar. Njihova osnovna pravica je prejela zelo malo odobravanja znotraj Francije in prav tako tudi izven meja Francije. Razlog: širjenje napačnega mnenja in razumevanja ter strah pred vsem, kar je povezano z besedo islam. Kar me je najbolj razburilo v zvezi s kongresom v Montrealu je bilo naslednje: Ali so bile izjave dr. Saadawijeve in drugih resnične? Z drugimi besedami, ali imajo židovstvo, krščanstvo in islam zares enak pogled oziroma pristop do ženske? Ali se razlikujejo? Ali resnično židovstvo in krščanstvo nudita ženski boljši položaj v družbi kot islam? Kaj je resnica? Ni lahko najti odgovore na ta zapletena vprašanja. Prva težava je v tem, da mora biti ocenjevalec popolnoma pravičen in objektiven ali pa vsaj stremi k temu. Islam nas to uči. Ku'ran poziva muslimane, naj vedno govorijo resnico, tudi če ta komu ni všeč: »Kadarkoli govoriš, govori pravično, tudi če je vpleten bližnji sorodnik« (Ku'ran 6:152). »O verniki! Bodite vedno pravični in zavoljo Gospoda pravično pričajte, čeprav bi

pričali v svojo škodo ali v škodo svojih staršev ali v škodo svojih bližnjih – pa naj so bogati ali revni« (Ku'ran 4:135).

Druga težava pri iskanju odgovorov pa je neizmerna širina tematike. Ravno zato sem v zadnjih letih preživel številne ure ob prebiranju Biblije, Enciklopedije ver in Encyclopaedia Judaica (Židovske enciklopedije), da bi našel odgovore. Prebral sem tudi številne knjige o položaju žensk, ki so jih napisali razni učenjaki, raziskovalci in kritiki. Kar je napisano v naslednjih poglavjih je rezultat odkritij moje skromne raziskave. Ne trdim, da sem bil popolnoma objektivni. To presega moje omejene sposobnosti. Lahko pa rečem, da sem se skušal med procesom raziskovanja približati ku'ranskemu idealu »govoriti pravično«.

Tu na tem mestu bi rad poudaril, da namen te raziskave ni obsojati ali očrniti ne židovstva in ne krščanstva. Muslimani namreč verjamemo v Božji izvor obeh religij. Nihče ne more biti musliman ne da bi verjel v Mojzesa ali Jezusa kot pomembna Božja poslanca. Moj cilj je islam »oprati krivde« in dokazati, da je islam zadnje resnično sporočilo od Boga vsemu človeštvu. Želim tudi poudariti, da sem se ukvarjal le z vprašanjem te doktrine, torej položajem žensk v vseh treh religijah, kakršen bi moral biti in ne kakršen je v praksi. Zato ta knjiga zajema predvsem citate iz Ku'rana, izreke poslanca Mohameda, Božji mir in blagoslov z njim, citate iz Talmuda ter nauke najbolj vplivnih krščanskih duhovnikov, ki so ključno pripomogli k oblikovanju krščanstva. Razlog zanimanja za izvirne zapise in izreke se skriva predvsem v dejstvu, da za razumevanje določene vere, ne moremo le opazovati življenja in navad pripadnikov te vere. To je napačno, saj veliko ljudi meša kulturo z vero, drugi sploh ne vedo, kaj je zapisano v njihovih verskih knjigah, spet tretjim pa je popolnoma vseeno.

EVINA KRIVDA

Vse tri religije so si enotne glede enega dejstva; da je oboje, ženske in moške ustvaril Bog, stvarnik celotnega vesolja. Vendar pa se nesoglasja med verami začnejo že kmalu po stvarjenju prvega moškega, Adama, in prve ženske, Eve. Židovsko-krščansko pojmovanje stvarjenja Adama in Eve je natančno opisano v Genezi 2:4-3:24. Bog jima je zabičal, naj ne jesta sadežev prepovedanega drevesa. Evo je zapeljala kača in jedla je od tega drevesa, nato pa je Eva zapeljala še Adama, da je jedel z njo. Ko je Bog okaral Adama, je le-ta vso krivdo prenesel na Evo, češ: »ženska, ki si mi jo dodelil – ona mi je dala jesti sadeže tega drevesa, in jedel sem od njega.« Nato je Bog rekel Evi: »V velikem trpljenju boš nosila in rojevala otroke. Želela boš moža in on bo tvoj gospodar.« Adamu pa je rekel: »Ker si poslušal svojo ženo in jedel sad prepovedanega drevesa.... prekleta je zemlja zaradi tebe; z garanjem in trdim delom si boš prideloval živež vse svoje dni...«

Islamsko pojmovanje stvarjenja najdemo na večih mestih v Ku'ranu; na primer: »Adam, prebivaj v raju s svojo ženo in uživaj po svoji želji, toda ne približaj se temu drevesu, sicer boš storil veliko škodo in prekršek. Hudič pa ju je zavedel, da ne smeta jesti od tega drevesa, ker bosta sicer postala angela ali bitja, ki živijo večno. In prisegel je obema, da je njun iskreni svetovalec. S prevaro ju je torej pripeljal do njunega propada: ko sta hotela jesti od drevesa, se jima je razkrila njuna sramota in začela sta šivati oblačilo iz listja, da bi prekrila svoje telo. In njun Gospod ju je poklical: 'Vama nisem prepovedal tega drevesa in ali vama nisem rekel, da je satan vajin zaprisežen sovražnik?' Odgovorila sta: 'Gospod, prevarala sva svoji lastni duši; in če nama Ti ne odpustiš in se naju usmiliš, bova pogubljena« (Ku'ran 7:19-23).

Natančen vpogled v obe različici zgodbe o stvarjenju nam razkriva nekaj bistvenih razlik. Ku'ran, nasprotno od Biblije, krivdo enakomerno nalaga obema, Adamu in Evi. Nikjer v Ku'ranu ne najdemo niti najmanjšega namiga, da je Eva zapeljala Adama, da je jedel od drevesa ali celo, da je jedla pred njim. Eva po Ku'ranu ni zvodnica, zapeljevalka in prevarantka. Poleg tega, Eva ni kriva za bolečine poroda. Bog po Ku'ranu ne kaznuje nikogar zaradi grehov drugega. Oba, Adam in Eva, sta grešila in nato prosila Boga odpuščanja in On jima je odpustil.

EVINA ZAPUŠČINA

Biblijska podoba Eve kot zapeljivke se kaže v izjemno negativnem odnosu do žensk v židovsko-krščanski tradiciji. Vse ženske naj bi po svoji »materi« Evi podedovale oboje, njeno krivdo in njeno pretkanost. Posledično so torej vse ženske nevredne zaupanja ter so moralno manjvredne in hudobne. Menstruacijo, nosečnost in porod so smatrali kot primerne kazni za večno prekleti ženski spol. Da bi lahko ocenili, kako negativen je bil vpliv biblične Eve na vse pripadnice ženskega spola, moramo prebrati in poznati zapise najpomembnejših židov in krščanov vse do danes. Naj začnemo s Staro zavezo; pogledjmo izvlečke iz tako imenovane Literature Modrosti: »Bolj grenka kot smrt je ženska, ki je kot zanka, katere srce je past in njene roke so verige. Mož, ki želi ustrezati Bogu, ji bo ušel, grešnika pa bo podjarmila....Med iskanjem sem našel enega poštenega moškega med tisočimi, toda niti ene poštene ženske med vsemi« (Eklezij 7:26-28).

V nekem drugem delu hebrejske literature, ki ga zasledimo tudi v katoliški Bibliji, preberemo: »Nobena zloba se ne more primerjati z zlobo ženske.... Greh se je začel z žensko in zaradi nje moramo vsi umreti« (Eklezij 25:19,24). Židovski rabiji ženski pripisujejo devet prekletstev zaradi njenega greha: »Ženski je dal devet prekletstev in smrt: breme krvi med menstruacijo, krvi med izgubo nedolžnosti, breme nosečnosti, breme poroda, breme vzgoje otrok; njena glava je pokrita kot pri žalovanju; prebadanje ušes, kot večni sužnji ali sužnji, ki služijo svojemu gospodarju; ženska ne more pričati in po vsem tem na koncu še – smrt.«

Še dandanes ortodoksni židje molijo: »Blagoslovljen bodi Bog, kralj stvarstva, da nisem ženska.« Na drugi strani pa se židinke vsako jutro zahvalijo Bogu, da jih je »ustvaril po svoji volji.« Tu je še ena molitev, ki jo najdemo v številnih židovskih molitvenikih: »Blagoslovljen bodi Bog, da me nisi ustvaril za nežida. Blagoslovljen bodi Bog, da nisem ženska. Blagoslovljen bodi Bog, da me nisi ustvaril nevednega.«

Biblična Eva pa ima veliko večjo vlogo v krščanstvu kot v židovstvu. Njen greh je bil ključen za celotno krščansko vero, saj je po njihovem prepričanju Bog poslal Jezusa na zemljo ravno zaradi Evine neposlušnosti Bogu. Grešila je in potem zavedla še Adama. Zaradi tega je Bog oba izgnal iz Raja na zemljo, ki je bila zaradi njiju prekleta. Svoj greh, ki jima ga Bog ni odpustil, sta prenesla na vse svoje potomce, torej smo vsi ljudje rojeni z grehom. Da bi nas očistil greha, je Bog na križu žrtvoval Jezusa, ki ga smatrajo kot Božjega sina. Torej je Eva kriva za svojo napako, za moževo napako, za izvorni greh vsega človeštva in še za smrt Božjega sina. Z drugimi besedami, ena ženska, ki je bila neposlušna, je povzročila padec človeštva. Kaj pa njene hčere? Prav tako kot ona so grešnice in tako jih je treba tudi obravnavati.

Poslušajte še ostro izjavo svetega Pavla v Novi zavezi: »Ženska naj se nauči tišine in popolne poslušnosti. Ženski ne dovolim učiti ali da bi prevladala nad moškim; mora biti tiho. Adam je bil namreč ustvarjen prvi, šele nato Eva. Ni bil zaveden Adam, temveč Eva in postala je grešnica« (Timotej 2:11-14). Sveti Tertulijan je bil še bolj direkten v govoru

'ljubljenim sestram'. Rekel je: »Ali ne veste, da je vsaka izmed vas Eva? Božja kazen ženskemu spolu živi še danes: zato je nujno, da je živa tudi krivda. Vi ste hudičeva pot, ki ste jedle od prepovedanega drevesa: vi ste prve, ki niste ubogale Božjega zakona; vi ste ona, ki je prepričala njega, ko mu hudič ni mogel do živega. Tako zlahka ste uničile moškega, ki je Božja podoba. Zaradi vaše neposlušnosti je moral umreti celo Božji sin.«

Sveti Avguštin je bil zvest svojim predhodnikom in je zapisal v pismu prijatelju: »Kakšna je razlika ali je žena ali mati, še vedno je Eva zvodnica, ki se je moramo bati v vsaki ženski.... Ne vidim kakšno korist naj bi ženska predstavljala moškemu, če ne štejemo funkcije rojevanja otrok.« Stoletja kasneje Tomaž Akvinski še vedno opisuje ženske kot pomanjkljiva bitja: »Glede na naravo posameznika so ženske nepopolna bitja, bitja z napako, saj moško seme teži k oblikovanju popolnosti moškega spola; medtem ko ženska nastane zaradi defekta v razvoju ali pri pomanjkanju določenih snovi ali celo zaradi zunanjih vplivov.«

In končno znani reformator Martin Luther, ki ni ženski pripisoval nobenih koristi razen rojevanja toliko otrok, kot je le mogoče, ne glede na posledice: »Če postanejo utrujene ali celo umrejo, to ni pomembno. Naj umrejo pri porodu, saj zato so na svetu.« Po zaslugi Geneze so ženske vedno znova zaničevane zaradi podobe Eve zavajalke. Če povzamemo, židovsko-krščansko pojmovanje ženske je bilo zastrupljeno s prepričanjem o grešni naravi Eve in njenih potomk. Če zdaj posvetimo pozornost temu, kar pravi Ku'ran o ženskah, bomo kmalu spoznali, da je islamsko pojmovanje ženske precej drugačno.

Naj Ku'ran govori sam zase: »Muslimanom in muslimankam, vernikom in vernicam, poslušnim možem in poslušnim ženam, iskrenim možem in iskrenim ženam, potrpežljivim možem in potrpežljivim ženam, ponižnim možem in ponižnim ženam, možem, ki dajejo miloščino in ženam, ki dajejo miloščino, možem, ki se postijo in ženam, ki se postijo, možem, ki skrivajo svoj sram, in ženam, ki skrivajo svoj sram, možem, ki častijo Boga, in ženam, ki častijo Boga – vsem njim bo Gospod odpustil, čaka jih bogata nagrada« (Ku'ran 33:35).

»Verniki, moški in ženske, so med seboj prijatelji. Zahtevajo opravljanje dobrih del, odvrtačajo od zlih, molijo in delijo miloščino ter ubogajo svojega Gospoda in njegovega poslanca. Njim bo Bog namenil svojo Milost, zakaj mogočen je in moder!« (Ku'ran 9:71).

»In Gospodar jim je odgovoril: Resnično, nikomur med vami, ne moškemu ne ženski, ne bom odrekel nagrade za njegov trud. Potomci drug drugega ste« (Ku'ran 3:195).

»Kdor greši bo kaznovan, kdor pa dela dobro in je vernik – naj bo moški ali ženska – bo vstopil v raj (Ku'ran 40:40). »Človeku, ki dela dobro, naj bo moški ali ženska, če le veruje, bomo naklonili lepo življenje in resnično jih bomo nagradili z večjo nagrado, kot so si jo zaslužili« (Ku'ran 16:97).

Očitno je, da Ku'ran ne pojmuje ženske nič drugače kot moškega. Oba sta Božji bitji, katerih vzvišeni cilj na zemlji je častiti svojega Gospoda, delati dobra dela, se izogibati hudobnim dejanjem in oba bosta na koncu deležna »ocene« za svoja dejanja. Ku'ran nikjer ne navaja, da je ženska hudičeva pot ali da je po naravi sleparka. Ku'ran tudi nikjer ne izjavlja, da je moški Božja podoba: vsi moški in vse ženske so Njegovo stvarjenje, to je vse. Po Ku'ranu vloga ženske na zemlji ni le rojevanje otrok. Od nje se pričakuje prav toliko dobrih del kot od moškega. Ku'ran ne pravi, da nikoli ni obstajala pravična ženska. Nasprotno, Ku'ran naroča vsem vernikom, tako ženskam kot moškim, naj sledijo primeru idealnih žensk, kot sta bili devica Marija in faraonova žena (op.prev.: žena faraona Ramzesa II, Asja, ki je našla in vzgojila Mojzesa): »In Gospod je določil, naj verniki vzamejo za primer faraonovo ženo: Rekla je: 'Oh moj Gospod, postavi mi grad v Raju, v Tvoji bližini, in reši me pred faraonom in njegovim početjem in reši me pred tistimi, ki delajo slabo.' Navaja tudi Marijo, Imranovo hči, ki je ohranila svoje devištvo, Mi pa smo vanjo vdihnili življenje. Verjela je v resničnost Gospodove besede in njegove Knjige in bila je goreča v veri« (Ku'ran 66:11-13).

SRAMOTNE HČERKE

Dejstvo je, da razlika med biblijskim in ku'ranskim pojmovanjem ženskega spola nastane takoj po rojstvu otroka – deklice. Na primer, Biblija navaja, da je obdobje materine nečistosti dvakrat daljše, če se rodi deklica kot če se rodi deček (Lev. 12:2-5). Katoliška Biblija posebej poudarja: »Rojstvo hčere je izguba« (Eklezij 22:3). Da je razlika še večja, so dečki deležni posebne časti: »Moški, ki uči in vzgaja svojega sina, bo deležen nevoščljivosti svojega sovražnika« (Eklezij 30:3). Židovski rabiji so določili kot obveznost židovskim možem, naj ustvarjajo potomstvo in s tem širijo svojo raso. Istočasno pa niso skrivali večje naklonjenosti moškim potomcem: »Dobro je tistim, katerih otroci so moškega spola in slabo tistim, katerih otroci so ženskega spola.« »Ob rojstvu dečka se vsi veselijo,...ob rojstvu deklice se vsi žalostijo.« »Ko se rodi deček, prinese mir na svet...ko se rodi deklica, ne prinese nič. Hči se pojmuje kot boleče breme, potencialni vir sramote svojemu očetu: »Tvoja hči je svojeglava? Bodi nadvse pazljiv, da ne boš predmet posmeha svojih sovražnikov zaradi nje, kost za glodanje meščanov, predmet splošnega obrekovanja in javne sramote.« (Eklezij 42:11)

»Svojeglavo hči drži in strogo nadzoruj, sicer bo izkoristila vsako tvojo popustljivost. Pozorno opazuj kam se obrača njeno brezsravno oko in ne čudi se, če te osramoti« (Eklezij 26:10-11). Enaka miselnost je bila razlog, da so poganski Arabci pred islamom prakticirali infanticid (detomor). Ku'ran strogo obsoja takšno početje: »Ko kdo izmed njih izve, da se mu je rodila hči, se mu pomrači obraz in postane potr. Pred ljudmi se skriva zaradi slabe novice in tuhta: ali naj tako ponižan sprejme otroka ali naj ga zakoplje v zemljo. Oh, kako napačno presojujejo!« (Ku'ran 16:59) Treba je omeniti, da se ta grozovita dejanja v arabskem svetu ne bi končala, če ne bi bilo Ku'rana s svojimi neomajnimi obsodbami teh dejanj (16:59, 43:17, 81:8-9). Poleg tega Ku'ran ne dela ralik med dečki in deklicami. Nasprotno od Biblije, Ku'ran smatra rojstvo deklice kot Božji blagoslov, prav tako kot rojstvo sina. Ku'ran celo postavlja dar rojstva hčerke na prvo mesto: »Gospodu pripada oblast nad nebese in zemljo. On ustvari kar želi. S hčerko obdari kogar želi in s sinom obdari kogar želi« (Ku'ran 42:49). Da bi popolnoma izkoreninili sledove ženskega detomora v novo nastajajoči muslimanski družbi, je poslanec Mohamed, Božji mir in blagoslov z njim, tistim, ki so bili blagoslovljeni s hčerjo obljubil veliko nagrado, če jih bodo lepo vzgojili: »Tisti, ki vzgoji hčera namenja veliko pozornost, bodo le-te njegove zaščitnice pred peklenskim ognjem« (Bukhari in Muslim). Kdorkoli vzdržuje dve dekleti dokler ne odrasteta, bo takole ob meni na dan vstajenja – in združil je skupaj svoje prste« (Muslim).

IZOBRAZBA ŽENSK

Razlike v pojmovanju žensk po Bibliji in po Ku'ranu pa niso omejene le na ženske novorojenčke, raztezajo se daleč preko teh meja. Primerjajmo med seboj ženske, ki se želijo izobraziti o svoji veri. Srce židovstva je Tora, ki vsebuje zakone. Židinke ne morejo študirati Tora, torej zakonov. Nekateri židovski rabiji so izrecno izjavili: »Naj bodo besede Tora raje uničene z ognjem kot posredovane ženski,« in »Kdorkoli svojo hči uči zakone Tora, je ravno tako, kot bi jo učil nespodobnosti.« Odnos svetega Pavla v Novi zavezi ni nič boljši: »Kot v vseh cerkvenih skupnostih, naj ženske v cerkvah ostanejo tiho. Ni jim dovoljeno govoriti, ampak po zakonu se morajo podrejeni. Če hočejo zvedeti karkoli, naj vprašajo svojega moža; ker je sramotno, da bi ženska v cerkvi govorila (Korinčani 14:34-35). Kako naj se ženska uči, če ne sme govoriti? Kako naj se intelektualno razvija, če je primorana ostati v stanju popolne podrejenosti? Kako naj razširja svoja obzorja, če je njen edini vir informacij njen

mož? Zdaj se moramo vprašati, če je situacija po Ku'ranu kaj drugačna? Kratka zgodba iz Ku'rana jedrnato opiše celotno situacijo; Khawlah je bila muslimanka, ki ji je mož Aws v jezi zabrusil: »Ti mi pomeniš ravno toliko kot zadnja plat moje mame.« Ta izjava je za poganske Arabce pomenila ločitev, ki je moža osvobodila vsake odgovornosti, toda ni osvobodila tudi žene, da bi lahko zapustila dom ali se celo poročila z drugim moškim. Ko je Kawlah slišala besede svojega moža, se je znašla v nesrečni situaciji. Šla se je pritožiti naravnost k Poslancu islama, Božji mir in blagoslov z njim. Ta ji je svetoval, naj bo potrpežljiva, ker očitno ni druge rešitve. Kawlah se je pričkala s Poslancem, Božji mir in blagoslov z njim, da bi rešila prekinjen zakon. Takoj je prišlo sporočilo od Boga (Ku'ran); njena prošnja je bila uslišana. Božja rabsodba je ovrгла krivični običaj. Eno celo poglavje Ku'rana je dobilo ime po tem dogodku (poglavje 58 – »Almujadillah« ali »Ženska, ki se pritožuje«): »Gospod je slišal besede ženske, ki je s teboj (poslanec) razpravljala v zvezi s svojim možem in se pritoževala Gospodu. Gospod sliši, kaj se pogovarjate med seboj, zakaj On zares vse sliši in vse vidi!« (Ku'ran 58:1). Ženska v islamu se ima pravico boriti za svoje pravice celo s samim Poslancem, Božji mir in blagoslov z njim. Nihče ji ne more ukazati, naj bo tiho. Ženska ni prisiljena moža smatrati za edinega pristojnega glede zakonov in vere.

NEČISTE UMAZANE ŽENSKÉ

Židje imajo izredno stroge zakone v zvezi z žensko v obdobju menstruacije. V Stari zavezi je ženska v tem obdobju veljala za zelo nečisto. Še več, s tem je lahko »okužila« tudi druge. Kogarkoli ali česarkoli se je dotaknila, je za en dan postalo nečisto: »Ko ima ženska svoje obdobje krvavenja, bo njena nečistost trajala sedem dni in vsakdo, ki se je dotakne, bo »okužen« do večera. Na čemerkoli leži ali sedi je prav tako umazano. Kdorkoli se dotakne njene postelje, mora oprati svoja oplačila in se okopati z vodo in nečist bo do večera. Kdorkoli se dotakne tistega, kjer je sedela, mora oprati svoja oblačila, se okopati z vodo in nečist bo do večera. Naj bo postelja ali karkoli, kjer je sedela, ko se tega kdo dotakne, je nečist do večera« (Lev. 15:19-23).

Glede na njeno »kužnost«, so žensko v času menstruacije kar izločili iz družbe, da bi se izognili vsakemu stiku z njo. Za celotno menstrualno obdobje so jo poslali v »nečisto hišo«. Talmud pa navaja, da je ženska med menstruacijo »pogubna« tudi brez fizičnih stikov: »Naši rabiji so dejali: če se ženska, ki je na začetku menstrualnega obdobja, sprehodi med dvema moškima, bo enega izmed njiju pokončala, če pa se sprehodi med dvema moškima proti koncu menstrualnega obdobja, pa povzroči konflikt med njima« (bPes. 111a).

Poleg tega je imel mož te ženske prepoved vstopiti v sinagogo tudi če se je onesnažil le z zemljo izpod njenih nog. Svečenik, čigar žena, hčerka ali mati je imela menstruacijo, ni mogel brati blagoslova v sinagogi. Torej ni presenetljivo dejstvo, da še vedno številne židinke na menstruacijo gledajo kot na »prekletstvo«. Islam ne smatra ženske kot »kužno nečiste«, kadar pride njeno obdobje. Ni niti »nedotakljiva« niti »prekleta«. Živi normalno življenje z edino prepovedjo: poročen par ne sme imeti spolnih odnosov v času menstruacije. Vsak drug fizični stik je dovoljen. Ženska z menstruacijo tudi ne moli in se ne posti.

PRIČANJE ?

Še eno področje, glede katerega se Biblija in Ku'ran ne strinjata je vprašanje ženske kot pričé. Renica je, da Ku'ran naroča vernikom, naj pri finančnih transakcijah dobijo dve moški pričé ali enega moškega in dve ženski (Ku'ran 2:282). Res pa je tudi, da v drugih situacijah Ku'ran sprejema pričanje ženske enakovredno pričanju moškega. Dejstvo je tudi,

da lahko žensko pričanje ovrže moško. Če mož ženo obtoži prevare, mora po Ku'ranu petkrat svečano zapriseči v dokaz ženine krivde. Toda, če žena to zanika in tudi ona petkrat zapriseže, potem je njena krivda ovržena, njun zakon pa v vsakem primeru razveljavljen (Ku'ran 24:6-11). Nasprotno pa ženska v zgodnji židovski družbi ni mogla pričati. Rabiji ženski niso pripisovali sposobnosti pričanja, to je bilo eno izmed devetih »prekletstev«, ki jih nosi ženska zaradi Evinega izvirnega greha (glej poglavje »Evina zapuščina«). Ženskam v današnjem Izraelu ni dovoljeno pričati na rabinskih sodiščih. Rabiji to opravičujejo s citiranjem Geneze 18:9-16, kjer je navedeno, da je Sara, Abrahamova žena, lagala. Ta incident rabiji izrabljajo kot izgovor, da ženske niso kvalificirane za pričanje. Naj tu omenimo, da je ta zgodba več kot enkrat omenjena v Ku'ranu, vendar brez kakršnihkoli namigov o Sarinih lažeh (Ku'ran 11:69-74, 51:24-30). Na krščanskem zahodu so bile ženske izključene iz kakršnegakoli pričanja ali dajanja izjav vse do konca devetnajstega stoletja. Če je moški žensko obtožil prevare, njena izjava sploh ni bila upoštevana (po Bibliji). Obtožena žena je bila podvržena sojenju, kjer je bila izpostavljena kompleksnim in ponižujočim ritualom, ki naj bi dokazalo njeno krivdo ali nedolžnost (Num. 5:11-31). Če so jo spoznali za krivo, je bila obsojena na smrt. Če pa je bila krivda ovržena, niso njenega moža obtožili ničesar. Poleg tega, če se je moški poročil z žensko in jo kasneje obtožil, da ni bila devica, njena izjava ni imela nobene teže. Njeni starši so morali starešinam tistega kraja prinesiti dokaze o njeni nedolžnosti. Če to ni bilo možno, so jo do smrti kamenjali pred vrati očetove hiše. Če pa so nedolžnost dokazali, je bil mož dolžan plačati sto šekelov srebra in se ni mogel ločiti od svoje žene do konca življenja: »Če si mož vzame ženo, in mu kasneje ona ni več všeč ter jo zaradi tega začne obrekovati in grdo govoriti o njej, češ: 'Poročil sem se s to žensko, vendar ko sem se ji približal, nisem našel dokaza o njeni nedolžnosti.' Dekletina starša morata nato starešinam kraja prinesiti dokaz o njeni nedolžnosti. Oče potem izjavi: 'dal sem svojo hči v zakon s tem moškim, toda ni mi všeč. Zdaj jo obrekuje in pravi, da ni bila devica. Toda tukaj je dokaz nedolžnosti moje hčere.' Starša predložita oblačilo pred starešine kot dokaz in le-ti morajo kaznovati moža s sto šekeli srebra, ki jih mora izročiti njenemu očetu, saj je Izraelovi devici onečastil ime. Še naprej bo njegova žena in ne more se ločiti od nje. Če pa je kakorkoli obtožba pravilna, potem jo pripeljejo pred vrata očetove hiše in moški jo kamenjajo do smrti. S svojim nizkotnim vedenjem še v očetovi hiši je storila sramoto Izraelu. Iz svoje sredine moramo izriniti zlo« (Deuteronomy 22:13-21).

PREŠUŠTVO ?

V vseh verah je prešuštvo greh. Biblija odreja smrtno kazen za oba, prešuštnika in prešuštnico (Lev. 20:10). Tudi islam kaznuje oba (Ku'ran 24:2). Vendar pa je ku'ranska definicija prešuštva popolnoma drugačna od biblijske. Po Ku'ranu je prešuštvo vsak odnos poročenega moškega ali poročene ženske z zunajzakonskim partnerjem. Biblija pa smatra za prešuštvo le, če to stori poročena ženska (Leviticus 20:10, Deuteronomy 22:22, Izreki 6:20-7:27). »Če moškega najdejo v postelji s poročeno žensko, morata oba, tako moški kot ženska, umreti. Izrael moramo očistiti zla« (Deut. 22:22). »Če moški prešuštvuje z ženo nekoga drugega, morata oba umreti« (Lev. 20:10).

Po biblijski definiciji torej ni zločin, če poročen moški spi z neporočeno žensko. Poročen moški, ki je imel razmerje z neporočenimi ženskami, ni prešuštnik in tudi neporočena ženska, ki se zaplete s poročenim moškim, ni prešuštnica. Dejanje prešuštva je storjeno le, kadar moški, poročen ali neporočen, spi s poročeno žensko. V tem primeru je tudi moški smatran kot prešuštnik, tudi če ni poročen, ravno tako pa tudi poročena ženska. Na kratko, prešuštvo je vsako izvenzakonsko spolno dejanje, kjer je vključena poročena ženska. Izvenzakonske spolne dejavnosti moških pa po Bibliji niso zločin. Zakaj takšne dvojne moralne norme? Po Židovski enciklopediji, se žena pojmuje kot »lastnina« moža, torej

prešuštvo predstavlja kršenje moškeve ekskluzivne pravice do nje; žena pa, kot moževo premoženje, nima te pravice do njega. **15** To pomeni, da če ima moški spolno razmerje s poročeno žensko, posega po premoženju drugega moškega in mora biti zato kaznovan. Še dandanes v Izraelu velja, da če ima poročen moški izvenzakonske otroke z drugo žensko, so le-ti zakoniti otroci. Vendar pa to ne velja, če ima poročena ženska razmerje z drugim moškim, poročenim ali neporočenim; njeni otroci niso smatrani le kot nezakonski, temveč kot pankrti in imajo prepoved poročiti se z židom (židinjo), razen s spreobrnjenci ali drugimi pankrti. Ta prepoved se prenaša iz roda v rod in sicer deset generacij, dokler se ne izbriše vsaka sled prešuštva.

Ku'ran ne pripisuje nobene ženske v last moškemu. Ku'ran nazorno opisuje odnos med moškim in žensko: »Še en njegov dokaz je ta, da za vas, iz vaše vrste, ustvarja ženske, da se ob njih umirate, in da je v vaša srca vsadil dobroto in medsebojno naklonjenost. To je poduk za tiste, ki razmišljajo« (Ku'ran 30:21). Pojmovanje zakona po Ku'ranu je: ljubezen, sočutje in mir, in ne lastništvo ter dvojna merila.

ZAPRISEGE ?

Po Bibliji mora moški izpolniti vsako prisego, ki jo da Bogu. Ne sme prelomiti svoje besede. Po drugi strani pa ženske niso zavezane k izpolnjevanju zapriseg. To mora odobriti njen oče, če živi pri njem, oziroma njen mož, če je poročena. Če oče/mož ne odobrava hčerinih/ženinih priseg, potem le-te postanejo nične in neveljavne: »Toda, če ji oče prepove izpolniti prisego, nobena njena zadana prisega ali obljuba ne bo zdržala. Prav tako lahko njen mož potrdi ali ovrže katerokoli ženino zaprisego« (Num. 30:2-15). Torej zakaj ženska beseda ni obvezujoča? Odgovor je preprost; ker ženska pred poroko pripada očetu, po poroki pa možu kot njegova lastnina. Očetova premoč nad hčerjo je bila tako velika, da če je želel, jo je lahko celo prodal! Iz zapisov rabijev je razvidno da: »Moški lahko proda svojo hči, toda ženska je ne sme prodati; moški lahko razpolaga s svojo hčerjo, ženska ne more.« **17** Rabijska literatura navaja, da je poroka samo prenesla nadzor nad žensko z očeta na moža. Očitno je torej, da če je ženska lastnina nekoga, ne more zaprisegati ničesar brez odobritve svojega lastnika.

Naj poudarimo, da je takšen biblijski pogled na ženske vplival na odnos do žensk v židovsko-krščanski tradiciji vse do dvajsetega stoletja. Poročena ženska v zahodnem svetu ni imela nikakršnega pravnega statusa. Nobeno njeno dejanje ni imelo zakonskih vrednosti. Njen mož je lahko zavrnil katerokoli pogodbo, kupčijo ali dogovor, ki ga je sklenila. Zahodne ženske (najštevilnejše naslednice židovsko-krščanske tradicije) niso torej mogle skleniti nobene zavezujoče pogodbe iz preprostega razloga – ker so bile v lasti nekoga. Skoraj 2000 let so trpele zaradi svoje podrejenosti očetu in možem.

Po islamu je zaprisega vsakega muslimana, moškega ali ženske, zanj/zanjo zavezujoča. Nihče nima moči zavrniti prisega nekoga drugega. Če ne uspemo držati svečane zaprisege, potem moramo za to plačati, kot je zapisano v Ku'ranu: »Gospod te bo poklical, da boš zagovarjal svoje zavestne zaprisege: za prelomljeno zaprisego se odkupite tako, da nahranite deset siromakov z jedmi, s kakršnimi hranite svojo družino; ali da jih oblečete ali da osvobodite sužnja. Kdor ne more storiti nič od tega, naj se posti tri dni. To je odkupnina za prelomljene zaprisege« (Ku'ran 5:89). Spremljevalci poslanca Mohameda, Božji mir in blagoslov z njim, tako moški kot ženske, so svojo zvestobo zaprisegli njemu osebno. Ženske ter moški so neodvisno prihajali do njega in prisegali: »O Poslanec! Ko k tebi pristopijo vernice in ti prisežejo, da ne bodo častile nikogar razen Boga, da ne bodo kradle,

nečistovale, ne ubijale svojih otrok, ne možem podtikale tujih otrok, da ne bodo odrekle poslušnosti, potem sprejmi njihovo prisego in prosi Gospoda, naj jim odpusti! Resnično, Bog je Usmiljen in Milostljiv« (Ku'ran 60:12). Moški ne more skleniti prisege namesto svoje hčere ali žene. Moški prav tako ne more zavrniti zaprisege narejene s strani katerekoli njegove ženske sorodnice.

ŽENINO PREMOŽENJE

Vse tri religije pripisujejo velik pomen poroki in družinskemu življenju. Strinjajo se tudi o vodilni moški vlogi v družini. Kljub vsemu pa obstajajo očitne razlike na področju omejitve te moške vodilne vloge. Židovsko-krščanska tradicija, za razliko od islama, vidno širi to moško vlogo na lastništvo nad svojo ženo.

Židovska tradicija izvira iz koncepta, da je mož lastnik svoje žene, kot je lastnik svojega sužnja. **19** Ta vidik je bil razlog za dvojne standarde v zakonih glede prešuštva in moževega privilegija, da izniči ženske zaprisege. Ta vidik je vplival tudi na to, da ženska ni imela nikakršnega nadzora nad svojo lastnino in zaslužkom. Takoj po poroki je židovska ženska izgubila nadzor nad svojim premoženjem in zaslužki, vse je pripadlo možu. Židovski rabiji so opravičevali to možovo pravico z dejstvom, da je žena tako ali tako moževa last. »Ko nekdo postane lastnik ženske, ali ni logično, da obenem postane lastnik njenega premoženja?« in »Ko si je že pridobil ženo, naj ne bi pridobil njenega imetja?« **20** Zato je po poroki celo najbogatejša ženska ostala brez prebite pare. Talmud navaja: »Kako naj ženska ima karkoli, če karkoli je njeno, pripada njenemu možu? Kar je njegovo je njegovo, kar je njeno je njegovo. Njeni zaslužki ali karkoli bi utegnila najti na cesti, je tudi njegovo. Gospodinjski pripomočki in kuhinjski artikli, celo drobtine na mizi, so njegove. Torej če ona povabi gosta in ga nahrani, krade od svojega moža...« (San.71a, Git.62a)

Dejstvo je, da je bilo premoženje židovske ženske namenjeno le enemu cilju – privabiti čimveč snubcev. Židovska družina je ravno zaradi tega razloga pripisala del premoženja hčerki kot doto v primeru poroke. Zaradi te dote so bile hčerke nezaželjene v židovskih družinah. Leta in leta jo je bilo treba vzgajati ter nato pripraviti na poroko z velikansko doto. Hči je bila torej obremenitev in ne ljubljena oseba. **21** To nam pojasni tudi, zakaj rojstva hčerke v stari židovski družbi niso sprejeli z veseljem (glej poglavje »Sramotne hčere«). Dota je bila poročno darilo ženinu in sicer kot zakupna pravica. Ženin je lastnik dote, vendar je ne more prodati. Nevesta pa v trenutku poroke izgubi vsakršno pravico do dote. Še več, od nje se pričakuje, da po poroki služi denar, ki ga mora seveda predati možu v zameno za to, da jo vzdržuje, kar je njegova obveza. Žena lahko pridobi svojo lastnino le v dveh primerih: ločitev ali smrt moža. Če umre ona prva, on deduje njeno imetje. Če umre prvi on, pa ona imetje pridobi nazaj, nima pa nobene pravice do njegovega imetja. Naj dodamo, da je moral ženin nevesti predati poročno darilo, vendar je bilo le-to praktično v njegovi lasti, dokler sta bila poročena.

Kršćanstvo je še do pred kratkim sledilo tej židovski tradiciji. Verska in civilna oblast v krščanskem rimskem imperiju (po Konstantinu), je zahtevalo sporazum glede lastnine kot pogoj za veljavnost poroke. Družine so ponujale svoje hčere z velikanskimi dotami, rezultat tega je bil, da so se moški poročali zgodaj, družine pa so zavlačevale poroke svojih hčera do zadnjega. Po Kanonovem zakonu je imela žena pravico do povračila svoje dote, če je bil zakon prekinjen in ni storila prešuštva. V primeru prešuštva pa je izgubila pravico do dote, katera je ostala v moževih rokah. **24** Pod Kanonovim zakonom in civilnim pravom ženske v krščanski Evropi in Ameriki vse do konca devetnajstega stoletja niso imele pravice do

svojega imetja. Ženske pravice pod angleškim pravom so objavili leta 1632: »Kar je bila last moža, je samo njegovo. Tisto, kar je bilo ženino, je moževo.« Žena pa ni po poroki izgubila le svojega premoženja, izgubila je tudi svojo osebnost. Nobeno njeno dejanje ni imelo pravne vrednosti. Njen mož je lahko zavrnil ali preklical vsakršno njeno darilo ali prodajo, ker ni imelo nobene pravne vrednosti. Oseba, s katero je žena sklenila pogodbo, je veljala za prevaranta, ki sodeluje v prevari. Poleg tega ženska ni mogla biti obtožena in tudi sama ni mogla nikogar tožiti. Poročeno žensko so praktično smatrali kot dojenčka v očeh zakona. Pripadala je svojemu možu, zato je izgubila imetje, pravni status in svoje družinsko ime.

Že v sedmem stoletju n.št. je islam zagotovil ženski neodvisno osebnost, medtem ko sta jo židovsko-krščanski zahod prikrajšala vseh pravic do nedavnega. V islamu niso nevesta in njena družina dolžni ponuditi nobenega darila ženinu. Dekle v muslimanski družbi zato ne predstavlja bremena. Islam ženski izkazuje čast, in ji ni potrebno ženina privabljeti z darili. Zato pa mora ženin nevesti priskrbeti darilo. To darilo je njena lastnina, nihče drug ne more razpolagati z njim. V nekaterih muslimanskih družbah je darilo sto tisoč dolarjev v diamantih nekaj vsakdanjega. **28** Nevesta obdrži svoje darilo, tudi če se kasneje loči. Mož nima pravice do ženinega premoženja, razen če to s svobodno voljo določi ona. Ku'ran to zelo jasno navaja: »In dajte ženski (ob poroki) njeno darilo in če ona iz svoje dobre volje podari delež vam, vzemite ga in uživajte v njem« (Ku'ran 4:4). Ženina lastnina in zaslužek sta samo pod njenim nadzorom in v njeni uporabi, moževa odgovornost je skrb za ženo in otroke. Ne glede na ženino bogastvo ona ni dolžna sodelovati pri vzdrževanju družine, razen če to počne prostovoljno. Partnerja dedujeta en od drugega. Še več, poročena ženska ohrani svoj neodvisni pravni status in svoje družinsko ime. Nek ameriški sodnik je nekoč glede pravic muslimank izjavil: »Muslimansko dekle se lahko poroči desetkrat, toda njena individualnost ostane. Ona je planet s svojim imenom in svojim zakonskim statusom.«

RAZVEZA

Tri vere, o katerih govorimo, se neverjetno razlikujejo v pogledih na ločitev. Krščanstvo ločitev na splošno zatira. Nova zaveza odločno zagovarja nerazveljavljanje porok. Jezusu pripisuje izjavo: »Toda povem vam, da kdorkoli se loči od svoje žene, povzroči, da postane prešuštnica; in kdorkoli se poroči z ločeno žensko, je prešuštnik« (Matej 5:32). Ta brezkompromisen ideal je brez dvoma nerealen. Predvideva stanje moralne popolnosti, ki pa ga človeška družba ni nikdar dosegla. Ko par spozna, da se njuno skupno življenje ne more več popraviti, jima prepoved ločitve ne bo prav nič pomagala. Prisiliti pare, ki ne sodijo skupaj, naj vztrajajo v zakonu proti svoji volji, ni ne učinkovito in ne logično. Nič čudnega, da celotni krščanski svet obsoja ločitev. Na drugi strani pa židovstvo dovoljuje ločitev celo brez razloga. Stara zaveza daje možu pravico do ločitve, tudi če je razlog le ta, da mu žena ni všeč: »Če se možki poroči z žensko, s katero kasneje ni zadovoljen, ker je odkril na njej kaj neprimerne, ji napiše potrdilo o ločitvi in jo pošlje iz svoje hiše. Če se ona potem poroči z drugim možkim, kateri kasneje prav tako začuti odpor do nje ali umre, potem se prvi mož, ki se je ločil od nje, ne sme ponovno poročiti z njo, ker je bila oskrunjena« (Deut. 24:1-4). Navedena izjava je povzročila kar nekaj debat med židovskimi učenjaki predvsem zaradi nesoglasij pri besedah »nezadostna«, »nedostojna« in »odpor«. Talmud navaja njihova različna mnenja: »Šola Shammai zagovarja idejo, da se mož ne sme ločiti od žene, razen če le-ta zagreši kak spolni prekršek, medtem ko šola Hilel zagovarja, da se mož lahko loči, tudi če mu žena le pokvari jed. Rabi Akiba pa pravi, da se lahko mož loči preprosto, če mu je bolj všeč neka druga ženska« (Gittin 90 a-b).

Nova zaveza sledi mnenju šamaitov, židovsko pravo pa mnenju hilelitov in rabija Akibe. Zaradi prevlade hilelitskega mnenja, danes v židovskem pravu velja neomajna tradicija, ki daje možu pravico do ločitve tudi brez razloga. Stara zaveza pa ne daje možu le pravice do

ločitve od »nezadostne« žene, temveč navaja to celo kot nujno zlo: »Slaba žena prinaša ponižanje, vzvišene poglede in ranjeno srce. Moški, čigar žena ga ne more osrečiti, je mlahava roka in slabo koleno. Ženska je izvor greha in zaradi nje moramo vsi umreti. Ne dovoli slabi ženi, da govori kar misli in hoče. Če ne sprejme tvojega nadzora, se od nje loči in jo pošlji stran« (Eklezij 25:25).

Talmud navaja številne primere dejanj žensk, zaradi katerih se moški morajo ločiti: »Če je ali pohlepno pije na ulici, v obeh primerih, pravi rabi Meir, mora zapustiti moža« (Git. 89a). Kot obveznost navaja tudi ločitev od ženske, ki deset let ne rodi nobenega otroka: »Naši rabiji učijo: če si mož vzame ženo in živi z njo deset let in mu ne rodi niti enega otroka, potem naj se loči od nje« (Yeb. 64a). Žene pa pod židovskim pravom ne morejo zahtevati ločitve. Zahtevo po ločitvi lahko židovska žena vloži le pod pogojem, da ima resnično tehten razlog. Takih razlogov je zelo malo. To so na primer: če ima mož fizično napako ali kožno bolezen, če mož ne izpolnjuje svojih zakonskih obveznosti, itd. Sodišče lahko njeno vlogo podpre, ne more pa razveljaviti zakona. To lahko stori le mož s potrdilom o ločitvi. Sodišče lahko moža ustrahuje, kaznuje z denarno kaznijo ali celo zaporno kaznijo, izobči iz družbe,.. da bi izsililo potrdilo o ločitvi; vendar če je mož dovolj trmast, lahko ločitev odkloni in obdrži ženo privezano nase za nedoločen čas. Še huje, lahko jo zapusti, ne da bi ji izročil potrdilo o ločitvi in jo pusti neporočeno in obenem neločeno. Mož se lahko poroči z drugo žensko ali celo živi skupaj s samsko žensko brez zakonske zveze, ima otroke z njo in ti otroci se po židovskem pravu smatrajo kot zakonski otroci. Medtem pa se zapuščena žena ne more poročiti z drugim moškim, saj je uradno še poročena, ne sme pa tudi živeti z drugim moškim, ker prešuštvuje in njeni otroci iz takšne zveze bi bili nezakonski deset generacij! Ženska v takšni situaciji se imenuje *aguna* (»agunah« - vklenjena ženska). V ZDA je danes okoli 1000 do 1500 židinj, ki so *agunot* (množina od *aguna*), medtem ko jih je v Izraelu okoli 16000! Možje lahko izsilijo na tisoče dolarjev od svojih vklenjenih žena v zameno za židovsko razvezo (potrdilo o ločitvi).

Islam zavzema srednje stališče: med krščanstvom in židovstvom. V islamu je poroka sveta zveza, ki naj ne bi bila prekinjena razen v primeru tehtnih razlogov. Parom se svetuje naj preizkusijo vse možne načine za rešitev zakona, kadar je ta v nevarnosti. K razvezi naj bi se zatekli samo takrat, ko res ni druge rešitve. Na kratko, islam priznava razvezo, vendar jo na vse možne načine skuša preprečiti. Naj najprej pogledamo vidik priznavanja razveze. Islam obema partnerjema daje pravico do ločitve. Moževa pravica se imenuje *talak* (*talaq* - ločitev). Za razliko od židovstva ima tudi žena pravico do ločitve – *kula*. **36** Če se mož razveže od žene, ne more vzeti nazaj nobenih poročnih daril, ki ji jih je dal. Ku'ran to še posebej prepoveduje: »Če želite zapustiti eno ženo in se poročiti z drugo, ne zahtevajte od prve svojih poročnih daril, čeprav so bila bogata. Mar jih boste vzeli na silo in storili očiten greh?« (Ku'ran 4:20) Ko pa se žena loči od moža, pa je njena odločitev ali bo poročna darila vrnila možu ali ne. V tem primeru je vrnitev poročnih daril pravično dejanje, saj se je ona odločila končati zakon, medtem ko je on želel ostati z njo. Ku'ran uči muslimane, naj ne jemljejo nazaj od žene poročnih daril, razen v primeru, ko žena konča zakon: »Možje ne smete jemati ženam svojih daril, razen če se oba bojita, da bi se pregrešila nad Božjimi predpisi. Tedaj ni greh, če se žena odkupi. To so Božji predpisi, ne kršite jih!« (Ku'ran 2:229) Neka ženska je prišla do Mohameda, Božji mir in blagoslov z njim, ter ga povprašala o možnosti razveze njenega zakona z moškim, za katerega ni imela nobenih pripomb. Njena edina težava je bila, da ji resnično ni bil všeč in sicer tako močno, da ni mogla več živeti z njim. Mohamed jo je vprašal: »Bi mu vrnila nazaj njegov vrt (poročno darilo)?« Odgovorila je: »Da.« Poslanec je takoj naročil možu, naj vzame nazaj svoj vrt in sprejme razvezo svojega zakona. (Bukhari) Obstajajo pa določeni primeri, ko bi žena lahko obdržala zakon, vendar se čuti obvezna, da vloži zahtevo za razvezo zaradi kakih tehtnih razlogov: moževa krutost, če mož zapusti ženo brez razloga, če mož ne izpolnjuje svojih zakonskih obveznosti, itd. V teh primerih islamsko sodišče razreši zakon. Torej, kot lahko vidimo, je islam ženski

ponudil nekaj izključnih pravic: lahko konča zakon – *kula* in lahko vloži tožbo za ločitev. Muslimanska žena ne more postati »vkljenjena« zaradi trmastega moža. Ravno te pravice so premamile židovske ženske, ki so živele v zgodnji islamski družbi sedmega stoletja n.št., da so poskušale pridobiti potrdilo o ločitvi kar na muslimanskih sodiščih. Rabiji so takšna potrdila zavrgli in razveljavili. Da bi to ukinili, so rabiji ženskam dodelili nove pravice z namenom zmanjšati vpliv muslimanskih sodišč. Židovske ženske, ki pa so živele v krščanskih deželah, niso bile deležne kakih podobnih pravic, saj je bilo rimljansko ločitveno pravo prav tako nenaklonjeno ženskam kot židovsko.

Sedaj pa pogledajmo še drugo plat, in sicer kako islam nasprotuje razvezi zakona. Poslanec Mohamed, Božji mir in blagoslov z njim, je rekel vernikom: »Med vsemi dovoljenimi dejanji, je ločitev najbolj neljuba Bogu« (Abu Davud). Musliman naj se ne bi razvezal od svoje žene samo zato, ker mu ta ni všeč. Ku'ran uči muslimanske može, naj bodo do svojih žena prijazni celo takrat, ko so se čustva ohladila ali postala njej sovražna: »Bodite prijazni z njimi! Če do njih čutite gnus, vam je morda Alah prav s tem, kar sovražite, naklonil velik blagoslov« (Ku'ran 4:19). Mohamed, Božji mir in blagoslov z njim, je naročil: »Verni moški ne sme sovražiti verne ženske. Če mu ni všeč ena izmed njenih lastnosti, bo zadovoljen z drugo« (Muslim). Poslanec, Božji mir in blagoslov z njim, je tudi poudaril, da so najboljši muslimani tisti, ki so najboljši s svojimi ženami. »Tisti, ki so resnično verni, imajo najboljši značaj in so najboljši do svojih žena« (Tirmidhi). Kakorkoli že, pa je islam praktična vera, ki priznava okoliščine, ko se zakon znajde na robu propada. V takšnih primerih nasvet o prijaznosti in samokontroli ne prinaša kakih uspešnih rešitev. Torej, kaj storiti v takem primeru, da bi rešili zakon? Ku'ran ponuja nekaj praktičnih nasvetov za zakonca (moža ali ženo), čigar partner ravna narobe. Za moža, čigar žena ogroža zakon s svojim vedenjem, ponuja Ku'ran štiri nasvete: »Če katera od žena postane nepokorna, jo sprva opomnite, nato se od nje ločite v postelji in če je treba, jo tudi udarite. Če potem postanejo poslušne, jim ne recite več žal besede. Bog je zares vzvišen in velik! Če se bojite razdora med njima, pošljite k njima enega razsodnika iz njegove družine in enega iz njene. Če se želita spraviti, jima bo Gospod pomagal, zakaj vseveden je in poučen o vsem« (Ku'ran 4:34-35).

Najprej je potrebno preizkusiti prve tri ukrepe. Če ne uspemo, potem poiščemo pomoč vpletenih družin. Naj izpostavimo, da je ukrep naveden v verzih Ku'rana, tepež uporniške žene, le začasni ukrep, h kateremu se zatečemo le v primeru nujnosti in v upanju, da bo to odpravilo ženino vedenje. Če ga s tem odpravi, možu ni dovoljeno nadaljevati s tem ukrepom, kar je tudi izrecno navedeno v teh verzih Ku'rana. In tudi kadar ne uspe, mož ne sme nadaljevati s tepežem, temveč poskuša doseči uskladitev težav s pomočjo njene in svoje družine.

Poslanec Mohamed, Božji mir in blagoslov z njim, je naročil muslimanskim možem, naj se ne zatekajo k tem ukrepom, razen v primerih, kot je na primer ženina očitna nespodobnost. Celo v teh primerih naj bi bila kazen majhna in če žena preneha s tem početjem, je mož ne sme več vznemirjati: »V primeru, da se obnašajo nespodobno, jih lahko pustite osamljene v postelji in jim naložite manjšo kazen. Če vas ubogajo, pa jih ne nadlegujte več z nobenimi sredstvi« (Tirmidhi). Nadalje je Mohamed, Božji mir in blagoslov z njim, obsodil vsakršno neupravičeno pretepanje. Nekaj muslimanskih žensk se mu je pritožilo, da so jih možje pretepli. Ko je to slišal, je odločno izjavil: »Tisti, ki to počnete (preteplate žene), niste najboljši med vami« (Abu Davud). Naj se spomnimo, da je poslanec rekel tudi: »Najboljši izmed vas so tisti, ki so najboljši do svojih družin in jaz sem do svoje družine najboljši med vami« (Tirmidhi). Poslanec, Božji mir in blagoslov z njim, je neki ženski po imenu Fatima bint Qais svetoval, naj se ne poroči z moškim, ker je bil znan po pretepanju žensk: »Šla sem k preroku in dejala: Abul Jahm in Mu'awiah sta me zasnočila. Poslanec ji je svetoval: Mu'awiah je zelo reven in Abul Jahm ima navado pretepati ženske« (Muslim).

Tu moramo omeniti, da židovski Talmud smatra pretepanje ženske kot kaznovanje z namenom discipliniranja. **39** Mož tu ni omejen le na skrajne primere, kot je na primer nesposobnost žene. Dovoljeno mu je pretepsti ženo, tudi če samo odkloni svoja hišna opravila. Še več, ni omejen na uporabo lažjega kaznovanja. Lahko izkorenini njeno trmo celo z bičem ali stradanjem. Če je razlog za skorajšnji razpad zakona moževo neprimerno vedenje, potem Ku'ran ponuja ženi naslednji nasvet: »Če se žena boji krutosti ali da jo mož zapusti, je ne moremo kriviti; le da se poskušata mirno dogovoriti med seboj in takšen sporazum je najboljši« (Ku'ran 4:128).

V tem primeru se ženi svetuje, da poišče spravo s svojim možem (z ali brez pomoči družine). Ku'ran ne naroča ženi, da sta možni rešitvi le vzdržnost od spolnosti ali tepež. Ku'ran želi ženo zaščititi pred že tako fizično nasilnim možem. Takšno nasilje bi namreč ženi in zakonu prineslo več slabega kot koristi. Nekateri islamski učenjaki so predlagali, da bi sodišče za žensko sprejelo takšne ukrepe proti možu; to pomeni, da bi sodišče upornega moža najprej opozorilo, nato mu prepovedalo spati z njo in končno, izvedlo simbolično pretepanje.

Če povzamemo, islam ponuja muslimanskim zakonskim parom ogromno uspešnih nasvetov za reševanje zakona v primeru težav in napetosti. Če eden izmed partnerjev ogroža njun zakon, je drugi deležen številnih nasvetov v Ku'ranu, naj naredi karkoli mogočega in seveda učinkovitega, da bi rešil to sveto zvezo. Kadar pa vsi poskusi spodletijo, islam dovoli, da se partnerja razideta na miroljuben in prijateljski način.

MATERE

Stara zaveza na mnogih mestih ukazuje prijazen in obziren odnos do svojih staršev in obsoja tiste, ki jih ne spoštujejo. Na primer, »Če kdorkoli preklinja svojega očeta ali mamo, ga moramo usmrtiti« (Lev. 20:9) in »Pameten mož prinaša veselje svojemu očetu, toda nespameten človek prezira svojo mati« (Izreki 15:20). Na nekaterih mestih je poudarjeno le spoštovanje do očeta »Pameten mož upošteva očetove napotke« (Izreki 13:1), mati pa ni nikjer posebej omenjena. Poleg tega ne zasledimo nobenega posebnega poudarka, da bi morali z mamo ravnati prijazno v znak zahvale za njeno trpljenje pri rojevanju in dojenju. Še več, mati ne more dedovati od svojih otrok, medtem ko oče deduje. Težko bi rekli tudi, da je Nova zaveza zapis, ki bi pozival k spoštovanju matere. Nasprotno, dobimo celo vtis, da Nova zaveza smatra prijazno vedenje do matere oviro na poti k Bogu. Po Novi zavezi človek ne more postati dober kristjan, ki si zasluži postati Kristusov učenec, razen če sovraži svojo mamo. Jezusu pripisujejo celo naslednjo izjavo: »Če kdo pride k meni in ne sovraži svojega očeta in mater, svoje žene in otrok, svojih bratov in sester – da, celo svojega življenja – ne more postati moj učenec« (Luka 14:26). Poleg tega pa Nova zaveza upodablja Jezusa kot ravnodušnega ali nekje celo nespoštljivega do svoje lastne matere. Na primer, ko ga je nekoč iskala, ko je pridigal množici, mu ni bilo mar, da bi šel ven k njej: »Nato so prišli Jezusova mati in bratje. Poslali so nekoga, da bi ga poklical. Množica je sedela okoli njega in rekli so mu: 'Tvoja mati in bratje te iščejo zunaj.' 'Kdo je moja mati in bratje?' je vprašal. Pogledal je ljudi, ki so sedeli okoli njega in rekel, 'tu so moji bratje in moja mati! Kdorkoli sledi Božji volji je moj brat in sestra in mati.« (Marko 3:31-35) Nekdo bo zagovarjal dejstvo, da je Jezus poskušal pokazati poslušalcem, da niso verske vezi nič manj pomembne od družinskih. Kakorkoli že, lahko bi svoje poslušalce naučil te lekcije tudi brez popolne brezbriznosti do svoje matere. Enako nespoštuječ odnos je uprizorjen, ko ni potrdil izjave ene izmed žensk, ki je blagosloвила mati, ki ga je rodila in negovala: »Ko je Jezus govoril, je ženska iz množice zaklicala: 'Blagoslovljena je mati, ki te je rodila in negovala!' Odgovoril je: 'Blagoslovljeni so prej tisti, ki poslušajo Božjo besedo in ji sledijo« (Luka 11:27-28).

Če je bila mati s statusom, kot ga ima devica Marija tretirana s takšnim nespoštovanjem, kot to prikazuje Nova zaveza, in to od sina, ki je bil Jezus Kristus, torej kakšen naj bi bil potem šele odnos povprečnih krščanskih sinov do svoje krščanske matere? V islamu je čast in spoštovanje materinstva brez primere. Ku'ran uvršča pomen prijaznosti do svojih staršev na drugo mesto, takoj za čaščenjem Vsemogočnega Boga: »Tvoj Gospod ti je ukazal, da ne častiš nikogar drugega razen Njega in da si dober do svojih staršev. Če eden od njiju ali oba dočakata starost pri tebi, ne reci nobenemu niti ene žal besede, ne zavračaj ju, ampak ju naslavlaj z izrazi časti. In iz prijaznosti ponižno prosi zanju in reci: 'Moj Gospod! Usmili se ju, ko sem bil otrok sta me negovala!« (Ku'ran 17:23-24) Ku'ran tudi na številnih drugih mestih dodeljuje poseben pomen materi in sicer zaradi poroda in nege: »In naročili smo človeku, naj bo poslušen do svojih staršev. Materino zdravje je trpelo med nosečnostjo, potem pa je še dve leti dojila. Bodi hvaležen meni in svojim staršem!« (Ku'ran 31:14) Prav posebno mesto pa v islamu materam pripisuje poslanec Mohamed, Božji mir in blagoslov z njim: »Nek mož je vprašal Poslanca: 'Koga naj najbolj častim?' Odgovoril mu je: 'Svojo mati.' 'In koga potem?' je vprašal mož. Poslanec je odgovoril: 'Svojo mati.' 'In koga naslednjega?' Ta mu je spet odgovoril: 'Svojo mati.' 'In koga potem?' je ponovno vprašal mož. 'Svojega očeta.'« (Bukhari in Muslim). Eno izmed pravil islama, ki ga muslimani zvesto upoštevajo, je obzirno ravnanje z materjo. Čast, ki jo prejemajo muslimanske matere od svojih sinov in hčera je izjemna. Topli odnosi muslimanskih mater s svojimi otroci in globoko spoštovanje muslimanskih moških do svojih mater je nekaj, kar ponavadi osupne zahodnjake.

DEDOVANJE ŽENSK

Ena najpomembnejših razlik med Ku'ranom in Biblijo je žensko dedovanje premoženja preminulega sorodnika. Kako pristopa k temu Biblija jasno opisuje rabi Epstein: »Stalna in neprekinjena tradicija od bibličnih dni dalje ne daje ženskim članicam gospodinjstva, ženi in hčeram, nobene pravice do nasledstva družinskega premoženja. V še bolj primitivnih oblikah dedovanja so bile ženske celo smatrane kot del premoženja in zato oddaljene od pravic dedovanja, prav tako kot sužnji. Medtem, ko so hčerke lahko dedovale v primeru, kadar ni bilo nobenega moškega naslednika, pa žena ni imela te pravice niti v takšnem primeru.« **44** Zakaj so ženske smatrali kot del družinskega premoženja? Rabi Epstein podaja odgovor: »Lastnina so – pred poroko v lasti očeta; po poroki pa v lasti moža.«

Ženi ne pripada nikakršen delež moževega premoženja, medtem ko on nastopa kot ženin prvi dedič, celo pred sinovi. Hči lahko deduje le, če ni moških dedičev. Mati ni v nobenem primeru dedič, medtem ko oče je. Vdove in hčere so bile prepuščene v oskrbo moških dedičev. Ravno iz tega razloga so bile vdove in hčerke (sirote) med največjimi reveži židovske družbe. Krščanstvo je dolgo sledilo temu vzorcu. Oba, eklezijsko in civilno pravo, sta hčerke in žene izkjučevala iz vseh pomembnih odločitev in dedovanja v patriarhalni družbi. Ti krivični zakoni so preživeli vse do konca 19.stoletja.

Med poganskimi Arabci, pred islamom, so bile dedne pravice omejene zgolj na moške sorodnike. Ku'ran je odpravil te nepravilne navade in dodelil vsem ženskim sorodnicam svoj delež: »Karkoli so za seboj zapustili starši in bližnji sorodniki, tam je delež za moške in delež za ženske, naj bo premoženje majhno ali veliko – točno določeni delež.« (Ku'ran 4:7) Muslimanske matere, žene, hčere in sestre so prejele dedne pravice 1300 let prej, preden je Evropa priznala obstoj tovrstnih pravic. Poglavje dedovanja je zelo občina tema s številnimi podrobnostmi (Ku'ran 4: 7, 11, 12, 176). Splošno pravilo je, da je ženski delež enak polovici moškega deleža, razen v primerih, ko mati dobi enak delež kot oče. To splošno pravilo, če ga gledamo izolirano od drugih odredb, ki zadevajo moške in ženske, se zdi nepravilno. Da bi razumeli logiko tega pravila, moramo vzeti v zakup, da finančne obveznosti oziroma

odgovornost moških v islamu daleč presegajo odgovornost žensk v islamu (poglej poglavje »Ženina lastnina«). Ženin mora priskrbeti ženi poročno darilo. To darilo postane izključno njena lastnina in tako ostane tudi, če se kasneje razvežeta. Nevesti ni treba priskrbeti nikakršnega darila za ženina. Nadalje mora muslimanski mož skrbeti za vzdrževanje svoje žene in otrok. Po drugi strani pa mu žena ni dolžna pri tem pomagati. Njeno imetje in zaslužek je le zanjo, razen če kaj prostovoljno ponudi svojemu možu. Poleg tega moramo razumeti, da islam odločno podpira družinsko življenje. Mladino spodbuja k poroki, preprečuje razveze in celibata ne smatra kot vrlino. Zatorej je, v pravi islamski družbi, družinsko življenje norma in samsko življenje redka izjema. To pomeni, da so skoraj vse ženske in moški, ki so godni za poroko, v islamski družbi tudi poročeni. Šele ko razsvetlimo ta dejstva lahko razumemo in cenimo veliko breme muslimanskih moških, ravno zato so dedni zakoni namenjeni predvsem izravnavi tega neravnovesja, da lahko družba živi svobodno, brez bitke med spoloma ali razredi. Po preprosti primerjavi finančnih pravic in dolžnosti muslimanskih žensk je neka britanska muslimanka izjavila, da islam ne ravna z ženskami le pravično, temveč radodarno.

BEDA VDOV

Zaradi dejstva, da jim Stara zaveza ni priznavala nobene dediščine, so bile vdove med najbolj ranljivimi člani židovske družbe. Moški potomci, ki so podedovali vse premoženje pokojnega moža, so morali poskrbeti za vdovo iz njegovega premoženja. Vendar pa vdove niso imele nobene garancije, da bodo to res storili in so bile zato odvisne od njihovega usmiljenja. Zato so bile vdove med najnižjimi razredi v starem Izraelu in vdovstvo je predstavljalo veliko ponižanje za ženske (Izaija 54:4). Toda beda vdov po biblični tradiciji pa ni vključevala le izključitve iz dedovanja moževega premoženja. Po Genezi (38) se je morala vdova brez otrok poročiti z moževim bratom, tudi če je bil ta že poročen, da bi lahko le-ta nadaljeval potomstvo tudi za mrtvega brata in obenem zagotovil, da bratovo ime ne bi izumrlo. »Juda je rekel Onanu: 'lezi z ženo svojega brata in izpolni svojo dolžnost do nje kot svak, da ustvariš potomce svojemu bratu.« (Geneza 38:8) Ni potrebno, da se vdova strinja s poroka. Vdova se smatra kot pokojnikova last, njena glavna naloga je zagotoviti možu potomstvo. Biblični zakon se še danes prakticira v Izraelu. **48** Vdova brez otrok v Izraelu je dodeljena moževemu bratu. Če je brat premlad za poroko, mora počakati do njegove primerne starosti. V primeru, da možev brat odkloni poroko z njo, pa je vdova svobodna in lahko se poroči z moškim po svoji izbiri. Ni redek pojav v Izraelu, da so vdove izpostavljene izsiljevanju s strani svakov, da bi si pridobile svobodo.

Poganski Arabci pred islamom so imeli podobna pravila. Vdova je bila tretirana kot del moževe lastnine in s tem je bila del dedovanega premoženja. Večinoma se je bila primorana poročiti z moževim starejšim sinom druge žene. Ku'ran je ostro napadel in izkoreninil to ponižujočo navado: »In ne poroči se z ženo svojega očeta. Izkoreninite preteklost – bilo je zares sramotno in gnusno početje« (Ku'ran 4:22). Vdove in ločenke so bile po Bibliji tako nizko na lestvici, da se visoki duhovnik ni mogel poročiti z eno izmed njih ali s prostitutko: »Ženska, s katero se bo poročil (visoki duhovnik) mora biti devica. Ne sme se poročiti z vdovo, ločeno žensko ali z žensko, ki je oskrunjena s prostitucijo, ampak le z devico izmed svojega ljudstva, da ne bo oskrunil svojih potomcev.« (Lev. 21:13-15).

V današnjem Izraelu se potomci Cohenove kaste (visoki duhovniki iz tempeljskih časov) ne morejo poročiti z ločenko, vdovo ali prostitutko. **49** V židovskem pravu se ženska, ki je ovdovela trikrat in so vsi njeni trije možje umrli naravne smrti, smatra kot »fatalna« in ji je prepovedana ponovna poroka. **50** Nasprotno Ku'ran, ne priznava ne kast in ne fatalnih oseb. Vdove in ločenke so svobodne in se poročijo s komerkoli želijo. V Ku'ranu ni nobene stigme v zvezi z vdovstvom ali ločitvijo: »Če zapustite žene, jih, preden se dopolni

predpisani čas čakanja, dostojno zadržite ali pa velikodušno odpravite. Ne zadržujte jih na silo! Kdor tako ravna, se je pregrešil proti sebi. Ne igrajte se z Božjimi predpisi« (Ku'ran 2:231).

»Žene morajo po smrti svojega moža čakati štiri mesece in deset dni. Ko se dopolni predpisan čas čakanja, niste odgovorni za to, kaj izberejo zase – da je le skladno s predpisi« (Ku'ran 2:234). »Tisti med vami, ki se jim bliža smrt in zapuščajo žene, naj jim z oporoko vnaprej določijo oskrbo za leto dni in naj se ne oddaljujejo od hiše. Če jo zapustijo po svoji volji, niste odgovorni za tisto, kar storijo s seboj v duhu zakona« (Ku'ran 2:240).

POLIGAMIJA (MNOGOŽENSTVO)

Naj se zdaj dotaknemo pomembnega vprašanja mnogoženstva. Poligamija je zelo stara praksa, ki jo zasledimo v številnih človeških družbah. Biblija ni obsojala poligamije. Nasprotno, Stara zaveza in rabinski zapisi dokazujejo legalnost poligamije. Kralj Salomon (Sulejman) je imel, kot pravijo, 700 žena in 300 priležnic (1 Kralji 11:3). Tudi za kralja Davida pravijo, da je imel veliko žena in ljubic (2 Samuel 5:13). Stara zaveza ni vsebovala odločb, kako razdeliti premoženje moža med številne sinove različnih žena (Deut. 22:7). Edina omejitev je bila, da se nisi smel poročiti z ženino sestro (Lev. 18:18). Talmud govori o največ štirih ženah. **51** Evropski židje so prakticirali poligamijo do 16.stoletja. Orientalni židje pa so nadaljevali s poligamijo, dokler niso prispeli v Izrael, kjer je bila z javnim pravom prepovedana. Vendar pa je pod verskim pravom (ki v takšnih primerih prevlada) poligamija dovoljena.

Kaj pa Nova zaveza? Kot navaja oče Eugene Hillman v svoji knjigi »Ponovna obravnava poligamije« : »Nikjer v Novi zavezi ni izrecne zapovedi, da naj bo poroka monogamna ali izrecne prepovedi poligamije.« **53** Jezus ni nasprotoval poligamiji, čeprav so jo židje v tistem času prakticirali. Oče Hillman poudarja dejstvo, da je rimokatoliška cerkev prepovedala poligamijo z namenom, da bi se prilagodila grško – rimski kulturi (ki je predpisovala le eno zakonsko ženo, medtem ko je tolerirala priležništvo in prostitucijo). Citiral je svetega Avguština: »Zdaj v našem času in v koraku z rimljanskimi navadami ni več dovoljeno jemati druge žene.« **54** Afriška cerkev in afriški kristjani pogosto opominjajo svoje evropske brate, da je cerkvena prepoved poligamije kulturna tradicija in ne pristna krščanska odredba. Tudi Ku'ran je dovolil poligamijo, toda ne brez omejitev: »Če se bojite, da ne boste pravični do osirotelih deklet, se poročite, a le s tistimi, ki so vam dovoljene, dvema tremi ali štirimi; toda če se bojite, da ne boste mogli biti vsem enako naklonjeni, se poročite le z eno« (Ku'ran 4:3). Ku'ran nasprotno od Biblije, omejuje število žena na štiri pod strogimi pogoji, da moški z vsemi ženami ravna enakopravno in pravično. Napačno je razumevanje, da Ku'ran poziva vernike k poligamiji ali celo, da je poligamija ideal v družbi. Zakaj je torej poligamija dovoljena? Odgovor je preprost: poligamija je dovoljena v določenem času in kraju ter zaradi določenih socialnih in moralnih razlogov. Ku'ran jasno kaže, da vprašanja poligamije ne moremo gledati ločeno od odgovornosti do sirot in vdov. Ker je islam univerzalna vera, primerna za vse kraje in čase, ne more spregledati teh odgovornosti.

V večini človeških družb je več žensk kot moških. V ZDA je najmanj 8 milijonov več žensk kot moških. V Gvineji je 122 žensk na 100 moških. V Tanzaniji je 95,1 moški na 100 žensk. **55** Kaj naj torej družba stori v primeru takšnega neuravnoveženega razmerja med spoloma? Obstajajo različne rešitve, nekateri bi predlagali celibat, drugi bi dali prednost ženskemu detomoru (ki se v nekaterih družbah dogaja še danes!). Za tretje je edini izhod, da bi družba tolerirala vse oblike spolnih svoboščin: prostitucijo, spolnost med neporočenimi partnerji, homoseksualnost, itd. Za nekatere družbe, med drugim za večino

afriških družb, pa je najbolj častivredna rešitev, da dovoli poligamijo kot kulturno sprejemljivo in socialno spoštovano. Zahodne ženske pogosto mislijo, da tudi ženske drugih kultur gledajo na poligamijo kot na znak ponižanja. Na primer, številne mlade afričanke, krščanke ali muslimanke ali kaj drugega, bi se raje poročile z že poročenim moškim, ki se je že dokazal kot odgovoren mož. Številne afričanke prisilijo svoje može, da si dobijo še eno ženo, da niso osamljene. **56** Raziskava, ki je zajemala preko šest tisoč žensk med 15 in 59 letom starosti, opravljena v drugem največjem nigerijskem mestu, je pokazala, da bi bilo 60% žensk zadovoljnih, če bi si njihov mož dobil še drugo ženo. 76 % žensk v raziskavi je pozitivno gledalo na poligamijo. V drugi raziskavi, ki so jo izvedli na podeželju Kenije, je 25 od 27 žensk izjavilo, da je poligamija boljša od monogamije. Te ženske so mnenja, da je lahko poligamija srečna in koristna izkušnja, če žene med seboj sodelujejo. **57** V večini afriških družb je poligamija spoštovana in celo nekatere protestantske cerkve postajajo tolerantne do nje. Škof anglikanske cerkve v Keniji je izjavil, da »čeprav je monogamija idealna za izraz ljubezni med možem in ženo, bi morala cerkev upoštevati, da je v nekaterih kulturah poligamija družbeno dopustna, ter da mišljenje, da je poligamija nasprotje krščanstva, ni več sprejemljivo.« **58** Po natančni raziskavi afriške poligamije je duhovnik anglikanske cerkve David Gitari ugotovil, da če je poligamija prakticirana idealno, je bolj »krščanska« kot ločitev in ponovna poroka, vsaj kar se tiče zapuščenih žena in otrok. **59** Osebno poznam nekaj visoko izobraženih afriških žena, ki kljub dejstvu, da so dolga leta živele na zahodu, nimajo argumentov proti poligamiji. Ena izmed njih, ki živi v ZDA, resno prepričuje moža, naj se poroči s še eno žensko, ki ji bo pomagala pri vzgoji otrok.

Težava neuravnoteženega razmerja med spoloma pa postane še bolj očitna v času vojn. Ameriški Indijanci na primer, so v času vojn utrpeli velikanske izgube, nastala je velika neuravnoteženost med spoloma. Ženske, ki so sicer v teh plemenih uživale visok ugled, so sprejele poligamijo kot zaščito pred prekomernim prešuštvovanjem in nespodobnimi dejanji. Evropski priseljenci so indijansko poligamijo obsodili kot necivilizirano, ne da bi ponudili kakršnokoli alternativo rešitev. **60** Po drugi svetovni vojni je bilo v Nemčiji 7 300 000 več žensk kot moških (3,3 milijone od teh je bilo vdov). Razmerje je bilo 100 mož med 20 in 30 letom starosti na 167 žensk enake starosti. **61** Mnoge izmed teh žensk so v tem času velike bede in stiske.potrebovale moškega, ne le kot partnerja, temveč tudi kot skrbnika gospodinjstva. Vojaki zmagovalnih zavezniških sil so izkoristili ranljivost teh žensk. Številna mlada dekleta in vdove so imele razmerja s temi moškimi. Ameriški in britanski vojaki so plačevali svoje užitke s cigaretami, čokolado in kruhom. Otroci so bili presrečni daril teh tujcev. Desetletni deček si je zaradi takšnih daril bolj kot karkoli želel »Angleža« za svojo mati, da ne bi bila več lačna. **62** Tu moramo potrpati na svojo lastno vest: Kaj je bolj dostojanstveno za žensko? Spoštovana in splošno sprejeta druga žena kot pri indijanskih plemenih, ali prostitutka »civiliziranih« zaveznikov? Z drugimi besedami, kaj je bolj dostojanstveno za žensko, ku'ranska zapoved ali verski nauk na osnovi kulture rimskega imperija?

Zanimivo je, da so na mednarodni konferenci mladih v Muenchnu leta 1948 govorili o problemu neravnovesja med spoloma. Ko je postalo jasno, da se o nobeni rešitvi ni mogoče strinjati, so nekateri udeleženci predlagali poligamijo. Prvotna reakcija zbranih je bila mešanica šoka in odpora. Vendar so se po temeljiti študiji predloga udeleženci strinjali, da je to edina možna rešitev. Posledično je bila poligamija vključena med zadnje predloge konference.

Svet danes razpolaga z veliko več orožja za masovno uničenje kot kadarkoli prej, zato bodo morda evropske cerkve primorane sprejeti poligamijo kot edini izhod. Oče Hillman je premišljeno priznal: »Kar verjetno je, da lahko genocidno orožje (jedrsko, biološko, kemično,...) povzroči tako drastično neravnovesje med spoloma, da bo mnogoženstvo postalno glavni vir preživetja... Nasprotno od prejšnjih navad in zakonov, se lahko zgodi, da

bodo prevladala naravna moralna nagnenja v prid poligamiji. V takšni situaciji bi teologi in cerkveni voditelji hitro »postregli« s tehtnimi razlogi, celo z bibličnimi teksti, s katerimi bi upravičili mnogoženstvo.«

Vse do danes poligamija ostaja edina rešitev nekaterih socialnih tegob modernih družb. V nekaterih zahodnih družbah še bolj kot v afriških. Na primer, v ZDA je danes v črnskih skupnostih resnična kriza v razmerju med spoloma. En na 20 mladih mož lahko umre pred 21 letom starosti. Najpogostejši razlog za smrt moških med 20 in 35 letom je umor. **65** Poleg tega so številni mladi črnki brezposelni, v zaporu ali odvisni od drog. **66** Rezultat tega je, da se vsaka četrta črnka v Ameriki, stara 40 let, ni nikoli poročila, medtem, ko je pri belkah razmerje 1:10. **67** Poleg tega številne mlade črнке postanejo matere samohranilke že pred dvajsetim letom in se znajdejo v situaciji, ko potrebujejo moškega skrbnika. Končni rezultat tega pa je, da se številne črнке znajdejo v razmerju, ko si delijo moške (man-sharing). **68** To pomeni, da so številne nemočne samske ženske v razmerju s poročenim moškim. Žena najpogosteje ni seznanjena z dejstvom, da si druga ženska deli moža z njo. Nekateri opazovalci teh razmerij v afriško-ameriški skupnosti močno priporočajo sporazumno poligamijo kot trenutni odgovor na primanjkljaj črnskih moških, dokler ZDA ne sprejme popolnejših reform na tem področju. **69** S sporazumno poligamijo imajo v mislih poligamijo, ki jo družba priznava in s katero se strinjajo vse vpletene strani, kar je popolno nasprotje »delitvi moškega« na skrivaj, ki je poguben tako za ženo kot za družbo na splošno. Problem »delitve moških« v afriško-ameriških skupnostih je bil tema javne razprave na Univerzi Temple v Philadelphiji januarja 1993. **70** Nekateri govorniki so predlagali poligamijo kot eno izmed potencialnih zdravil za nastalo krizo. Predlagali so tudi, da poligamija ne bi bila z zakonom prepovedana, še posebej v tistih družbah, ki priznavajo prostitucijo in izvenzakonske afere. Pripomba neke ženske iz občinstva, da bi se morali afro-američani naučiti od afričanov, kako zrelo in odgovorno prakticirati poligamijo, je požela navdušen aplavz.

Philip Killbride, ameriški antropolog, vzgojen v rimsko-katoliški veri, je v svoji provokativni knjigi »Večpartnerska poroka za naš čas«, predlagal poligamijo kot rešitev določenih pomanjkljivosti v ameriški družbi. Zagovarja idejo, da množična poroka lahko služi kot alternativa za ločitev v številnih primerih, predvsem ko ima ločitev uničujoč vpliv na otroke. Ugotavlja, da so vzrok številnih ločitev v ameriški družbi ravno izvenzakonska razmerja. Po njegovem mnenju je veliko bolje, predvsem z vidika otrok, če se izvenzakonska veza konča s poligamno poroko kot pa z ločitvijo: »Veliko bolje bi bilo poskrbljeno za otroke, če bi rešitev našli v povečevanju družine, ne pa v razdeljevanju in razveljavitvi le-te.« Poleg tega predlaga, da bi tudi druge skupine ljudi imele koristi, na primer starejše ženske, ki se soočajo s kroničnim pomanjkanjem moških njihovih let ter pa afro-američani, ki jih pesti problem delitve moških.

Leta 1987 so na Kalifornijski univerzi Berkeley med študenti izvedli anketo, če se strinjajo, da bi kot odgovor na opazno zmanjšanje moških kandidatov, godnih za poroko v Kaliforniji, z zakonom dovolili, da se moški lahko poroči z več kot eno žensko. Skoraj vsi študentje so odobravalni idejo. Neka študentka je celo izjavila, da bi takšna poroka pripomogla k izpolnitvi njenih čustvenih in fizičnih potreb, ker bi ji dajala večjo svobodo kot monogamna zveza. **72** Prav ta argument uporablja preostanek ekstremističnih Mormonov, ki v ZDA še vedno prakticirajo poligamijo. Verjamejo, da je poligamija idealni način, da ima ženska lahko oboje, kariero in otroke, saj si žene med seboj pomagajo pri negovanju otrok.

Naj dodamo, da je poligamija v islamu obojestranski sporazum. Nihče ne more prisiliti ženske, da se poroči z že poročenim moškim. Poleg tega ima žena pravico izjaviti, da se njen mož ne sme poročiti z drugo ženo. **74** (mož se seveda lahko strinja ali ne, saj mu vera pod določenimi pogoji dovoljuje poligamijo – op.prev.). Biblija pa se po drugi strani v določenih

situacijah zateka k vsiljeni poligamiji. Vdova brez otrok se mora poročiti z moževim bratom, tudi če je ta že poročen (glej poglavje »Beda vdov«), ne glede na njeno privolitev (Geneza 38:8-10). Naj poudarimo, da v številnih muslimanskih družbah le redko prakticirajo poligamijo, saj vrzel med številom žensk in moških ni tako velika. Mirno lahko rečemo, da je odstotek poligamnih porok v muslimanskem svetu veliko manjši kot odstotek zunajzakonskih zvez na zahodu. Z drugimi besedami, v današnjem času so moške v muslimanskem svetu veliko bolj striktno monogamni kot moške zahodnega sveta.

Billy Graham, ugledni krščanski evangelist, je priznal dejstvo: »Krščanstvo se ne more sprijazniti z vprašanjem poligamije. Če tega ne more sprejeti, je to v lastno škodo. Islam dovoljuje poligamijo kot rešitev družbenih težav in dopušča fleksibilnost človeške narave, toda le znotraj točno določenih zakonskih okvirjev. Krščanske države se hvalijo z monogamijo, a v resnici prakticirajo poligamijo. Vsi se zavedamo kako veliko vlogo imajo prilagoditve v zahodni družbi. S tega vidika je islam poštena vera, dovoljuje muslimanom, da se poročijo z drugo ženo, če morajo, ter odločno prepoveduje skrivno ljubimkanje predvsem z namenom ohraniti moralno poštenost družbe.«

Zanimivo je, da so številne nemuslimanske kot tudi nekatere muslimanske države prepovedale poligamijo. Da se nekdo poroči s še eno žensko, tudi če se prva s tem strinja, je kršitev zakona. Po drugi strani pa je varanje žene brez njene vednosti in privolitve popolnoma legitimno v očeh zakona! Kaj je torej zakonsko logično ob tako nasprotujočih si dejstvih? Ali je zakon ustvarjen, da nagradi prevare in kaznuje poštenost? To je en izmed nedoumljivih paradoksov našega »civiliziranega« sveta.

POKRIVANJE (NAGLAVNA RUTA)

Naj končno povemo nekaj še o tančici oziroma o naglavni ruti, kar na zahodu smatrajo kot največji simbol zatiranja in suženjstva žensk. Je res, da ni nič podobnega temu v židovsko-krščanski tradiciji? Naj na tem mestu navedemo le nekaj podatkov. Kot piše rabi dr. Menachem M. Brayer (profesor biblične literature na Univerzi Yeshiva), so židovske ženske navadno hodile v javnost z naglavno ruto, ki je včasih zakrivala cel obraz, le eno oko je bilo odkrito. **76** V svoji knjigi navaja izreke nekaterih znanih rabijev: »Hčeram Izraela ne pristoji, da bi hodile ven z odkritimi glavami« in »naj bo preklet možki, ki dovoli, da drugi vidijo lase njegove žene... ženska, ki iz samovšečnosti razkazuje lase, prinaša obubožanje.« Rabijsko pravo prepoveduje branje blagoslovov ali molitev v prisotnosti odkrite poročene ženske, saj se nepokritost las smatra za žensko »goloto«. **77** Dr. Brayer tudi omenja, da »se je med Tanaitskim obdobjem ženska odkritost glave smatrala kot žalitev oziroma sramoto za njeno ponižnost. Lahko so jo celo denarno kaznovali za ta prekršek. Doktor pojasnjuje, da ruta ni bila vedno simbol skromnosti. Včasih je ponazarjala ugled in razkošje. Poosebljala je čast in vzvišenost plemenitih žensk. Ponazarjala je tudi nedostopnost žensk, ki so posvečena last svojih mož.

Naglavna ruta je simbolizirala samospoštovanje žensk in družbeni status. Ženske iz nižjih socialnih razredov so pogosto nosile ruto, da bi dajale vtis višjega položaja. Dokaz, da je bila ruta simbol plemenitosti, je dejstvo, da si prostitutke v stari židovski družbi niso smele pokrivati las. Vendar so vseeno nosile rute, da bi izgledale spodobno. **79** Židinke v Evropi so nadaljevale s pokrivanjem glave vse do 19. stoletja, ko so se njihova življenja pomešala z drugimi posvetnimi kulturami. Zunanji pritisk evropskega življenja v 19. stoletju je večino prisilil, da so hišo zapustile z odkritimi glavami. Nekatere izmed njih so si začele pokrivati lase z lasuljami kot alternativo pokrivanja las. Tudi najbolj pobožne židinke se danes ne pokrivajo več, razen v sinagogi. **80** Nekatere izmed njih pa še vedno uporabljajo lasulje (kot na primer pripadnice hasidijske sekte).

Kaj pa krščanska tradicija? Vsem je znano, da si katoliške nune že stotine let pokrivajo glave, a to še ni vse. Sveti Peter je v Novi zavezi podal kar nekaj zanimivih izjav o naglavni ruti: »Hočem, da spoznate, da je glava vsakega moškega Kristusova glava, glava ženske je moški in glava Kristusa je Bog. Vsak moški, ki moli ali prerokuje s pokrito glavo, onečaščuje svojo glavo. Vsaka ženska, ki moli z nepokrito glavo, onečaščuje svojo glavo – kot bi bila obrita. Če ženska ne pokrije svoje glave, bi si morala obriti lase; in če je sramota za žensko, da nima las, si mora glavo pokriti. Moški naj ne pokriva svoje glave, saj on je podoba Boga; ženska pa je podoba moškega. Moški namreč ni prišel iz ženske, temveč ženska iz moškega; niti ni bil moški ustvarjen za žensko, temveč ženska za moškega. Zaradi tega razloga bi morala ženska imeti na glavi simbol avtoritete moškega.« (I. Korinčani 11:3-10) Logika svetega Pavla nam torej pravi, da je naglavna ruta znak moške avtoritete in moški je podoba ter slava Boga, ženska pa je bila ustvarjena iz in za moškega. Sveti Tertulijan v svoji razpravi »O zakrivanju devic« piše: »mlade ženske, nosite tančice na ulicah, nosite jih v cerkvah, nosite jih, ko ste med tujci, in nosite jih tudi med brati...« Celó danes nekateri še obstoječi krščanski zakoni (Kanonovi zakoni) zahtevajo pokrivanje žensk v cerkvah. **82** Razlog za zakrivanje glave je po razlagi nekaterih cerkvenih voditeljev simbol ženske pokorščine moškimi in Bogu, ki je enaka logiki svetega Pavla v Novi zavezi.

Iz vseh naštetih dokazov je torej razvidno, da si ni islam izmislil naglavne rute. Res pa je, da je islam idejo podprl. Ku'ran spodbuja vernike, ženske in moške, naj povesijo pogled in čuvajo svojo spodobnost ter poziva ženske, naj s svojo naglavno ruto pokrijejo še vrat in prsi: »Reci vernikom, naj hodijo s spuščnim pogledom in naj pazijo na svoje sramne dele. In reci vernicam, naj hodijo s spuščnim pogledom in naj pazijo na svoje sramne dele. Naj ne dovolijo, da bi se videlo kaj od njihovega okrasja – razen tega, kar je tako ali tako zunaj. Tančice naj imajo čez prsi...« (Ku'ran 24:30,31) Ku'ran je tu jasen, da je ruta oziroma tančica nujna za spodobnost, toda zakaj je spodobnost sploh pomembna? Ku'ran razlaga: »O Poslanec! Reci svojim ženam, hčeram in ženam vernikov, naj se dostojno oblačijo. Tako bodo lahko prepoznane, nihče pa jih ne bo nadlegoval« (Ku'ran 33:59).

To je bistvo vsega, spodobnost je osnova za zaščito žensk pred nadlegovanjem ali preprosto – spodobnost je zaščita. Islamska tančica, za razliko od krščanske rute, ni znak moške prevlade nad ženskami, niti ni znak ženske pokorščine moškemu. Islamska ruta, za razliko od rute v židovski tradiciji, ni znak prestiža in vzvišenosti nekaterih plemiških poročenih žensk. Islamska ruta je preprosto znak spodobnosti z namenom zaščititi ženske, vse ženske. Islamska filozofija je, da je boljše poskrbeti za varnost prej, preden je prepozno. V bistvu Ku'ran tako močno poudarja zaščito ženskih teles in časti, da je moški, ki žensko po krivem obsodi nečistovanja, močno kaznovan: »Tisti, ki okrivijo poštene žene, pa tega ne dokažejo s štirimi pričami, naj prejmejo osemdeset udarcev z bičem! Nikdar več jim ne dovolite pričati, kajti to so hudodelci« (Ku'ran 24:4). Primerjajte ta strogi ku'ranski pristop z izredno milo kaznijo za posilstvo, ki ga najdemo v Bibliji: »Če moški sreča devico, ki še ni zaobljubljena za poroko in jo posili ter ju nato odkrijejo, mora plačati njenemu očetu petdeset srebrnih šekelov. Mora se poročiti z njo, ker jo je oskrnil. Ne more se ločiti od nje dokler je živ« (Deut. 22:28-30).

Tu si moramo postaviti preprosto vprašanje: Kdo je tu v resnici kaznovan? Moški, ki plača globo za posilstvo ali dekle, ki je prisiljena v poroko s posiljevalcem in živeti z njim do njegove smrti? Še eno vprašanje se porodi na tem mestu: kateri pogled je bolj zaščitniški do žensk, ku'ranski strogi pristop ali biblijski mili pristop? Nekateri ljudje, še posebej na zahodu, bi se posmehovali argumentiranju spodobnosti kot zaščite. Njihova utemeljitev je, da je najboljša zaščita izobraženost, civilizirano obnašanje in samokontrola. Lahko rečemo: super, toda ne dovolj. Če je »civiliziranost« zadostna zaščita, zakaj torej ženske v Severni Ameriki ne upajo hoditi same po temnih ulicah – ali celo po praznem parkirišču? Če je

izobrazba rešitev, zakaj ima potem ugledna univerza kot je Queens urejeno »spremnstvo do doma«, predvsem za študentke? Če je samokontrola odgovor, zakaj torej vsak dan v medijih poročajo o spolnem nadlegovanju na delovnih mestih? Vzorec tistih, ki so obtoženi spolnega nadlegovanja, vključuje častnike pomorstva, direktorje, univerzitetne profesorje, senatorje, sodnike vrhovnih sodišč in celo predsednika ZDA! Nisem mogel verjeti svojim očem, ko sem v nekem letaku, ki ga je izdala Dekanska pisarna za ženske na univerzi Queens prebral naslednje:

V Kanadi je na vsakih 6 minut spolno zlorabljen ena ženska, ena izmed treh žensk bo vsaj enkrat v življenju spolno nadlegovana, ena izmed štirih žensk pa je v svojem življenju izpostavljena posilstvu ali poskusu posilstva, ena izmed osmih žensk spolno nadlegovana v času študija,... Raziskava je pokazala, da je kar 60% kanadskih študentov izjavila, da bi povzročili spolni napad, če bi bili prepričani, da jih ne bodo ujeli..

Nekaj je že v osnovi narobe z družbo, v kateri živimo. V stilu življenja in kulturi je nujno potrebna temeljita sprememba. Nujno potrebujemo kulturo spodobnosti, spodobnosti oblačenja, govora ter vedenja obeh spolov. V nasprotnem primeru bo srhljiva statistika postala še slabša in na žalost bodo ceno za to plačevale le ženske. V bistvu trpimo vsi, vendar kot je rekel K.Gibran, »...za tistega, ki prejema udarce, ni enako, kot za tistega, ki jih šteje.« **84** Torej družba, kakršna je na primer francoska, ki izključuje iz šole mlade ženske zaradi njihovih skromnih oblačil, konec koncev škoduje sama sebi. Ena največjih ironij našega časa pa je, da prav naglavna ruta predstavlja znak 'svetosti', ki jo nosijo cerkvene nune z namenom pokazati avtoriteto moških, medtem ko pri muslimankah, ki jo nosijo zaradi zaščite, predstavlja znak zatiranja.

ZAKLJUČEK (povzetek)

Večini nemuslimanov se je ob prebiranju prejšnje verzije te študije porodilo vprašanje: ali so muslimanske ženske v današnji družbi res deležne takšnega ravnanja kot je opisano tu? Odgovor se na žalost glasi: Ne. Ker je to vprašanje neizogibno v vsaki razpravi o statusu žensk v islamu, moramo podati odgovor, da bi lahko bralcu prikazali celostno podobo o tej zadevi.

Danes obstaja široka paleta različnih pogledov na ženske v muslimanskem svetu. Ti pogledi se razlikujejo od družbe do družbe in celo znotraj vsake družbe. Pa vendar zaznamo skupne trende. Skoraj vse muslimanske družbe so se, ene bolj, druge manj, oddaljile od ideala islama glede statusa žensk. Ta odstopanja so se v večini razhajala v dve različni smeri. Prva je bolj konzervativna, omejujoča in tradicionalno naravnana, druga pa bolj svobodna in zahodno naravnana.

Družbe, ki so krenile po prvi poti oddaljevanja, ravnaajo z ženskami po navadah in tradicijah svojih prednikov. Te navade ponavadi ženske prikrajšajo različnih pravic, ki jim jih islam zagotavlja. Poleg tega se z ženskami ravna po določenih standardih, ki se močno razlikujejo od moških standardov. Ta diskriminacija se kaže skozi celo življenje ženske; ob rojstvu jo sprejmejo z manjšim veseljem kot dečka; po vsej verjetnosti ne bo obiskovala šole; lahko da ne bo deležna deleža družinske dediščine; izpostavljena je stalnemu nadzoru, da se ne bi obnašala nespodobno, medtem, ko vsi tolerirajo bratova nespodobna dejanja; lahko bo celo umorjena, ker je storila kaj, s čimer se drugi člani družine celo ponašajo; nima besede glede družinskih zadev in interesov skupnosti; mogoče nima popolnega nadzora nad svojo lastnino in svojimi poročnimi darili; in končno kot mati, si tudi ona bolj želi moških potomcev, da bi bila s tem deležna višjega statusa v skupnosti.

Na drugi strani pa je nekatere muslimanske družbe (ali določene razrede znotraj nekaterih družb) posrkala zahodna kultura in njihov način življenja. Te družbe pogosto nepremišljeno sledijo vsemu, kar pride z zahoda in ponavadi se to konča tako, da osvojijo najslabše 'sadeže' zahodne civilizacije. V teh družbah je največja prioriteta tipične moderne ženske, da povečuje svojo fizično lepoto. Ženska skrbi bolj za svoje telo kot za razum in bolj za svoje šarme kot intelekt. Njena sposobnost očarati, privlačiti in navdušiti, je bolj cenjena v družbi, kot njeni intelektualni dosežki in družbeno udejstvovanje. Ne moremo pričakovati, da bomo v njeni torbici našli Ku'ran, ker je tam vse prepolno kozmetičnih pripomočkov, ki jo spremljajo vsepovsod. V družbi, preobremenjeni z njeno privlačnostjo, ni prostora za duševnost. Zatorej bo vse svoje življenje zapravila v iskanju svoje ženskosti, namesto v iskanju svoje človeške narave.

Zakaj so se muslimanske družbe oddaljile od idealov islama? Za to ni preprostega odgovora. Temeljita obravnava razlogov, zakaj se muslimani niso držali napotkov Ku'rana glede žensk, bi presejala obseg te študije. Vendar pa je treba pojasniti, da se muslimanske družbe oddaljujejo od pravil islama v številnih vidikih življenja. Med tem, kar naj bi muslimani verjeli, in tem, kar dejansko prakticirajo, je velik prepad. Ta vrzel ni nekaj novega, temveč obstaja že stoletja in se dan za dnem povečuje. Ta večno naraščajoči prepad ima katastrofalne posledice za muslimane, ki se kažejo na skoraj vseh nivojih življenja: politična tiranija in razdrobljenost, ekonomsko nazadovanje, socialna nepravilnost, znanstveni bankrot, intelektualni zastoj, itd. Neislamski status žensk v muslimanskem svetu je le znak resne težave. Muslimanski svet potrebuje prebujenje, prenavo, ki bi pripeljala bližje k idealom islama in ne še dlje od njih. Če povzamem, mišljenje o ubogem statusu muslimanskih žensk v današnjem svetu prevladuje predvsem zaradi popolnoma napačnega razumevanja islama. Težave muslimanov torej niso nastale zaradi prevelike navezanosti na islam, temveč so zbir dolge in močne odtujenosti od islama.

Naj ponovno poudarim tudi to, da namen te primerjalne študije na nikakršen način ni očrniti židovstva in krščanstva. Položaj žensk v židovsko-krščanski tradiciji se nam mogoče zdi zastrašujoč le po naših modernih standardih. Moramo ga ocenjevati v ustreznem zgodovinskem kontekstu. Z drugimi besedami, vsaka objektivna ocena položaja žensk v židovsko-krščanski tradiciji mora zajemati tudi zgodovinske okoliščine, v katerih se je ta tradicija razvila. Ni dvoma, da se je mnenje rabijev in cerkvenih duhovnikov o ženskah oblikovalo glede na takrat prevladujoči (splošno razširjeni) odnos do žensk v družbi. Biblijo je napisalo več avtorjev v različnih obdobjih. Ti avtorji niso mogli biti neobčutljivi na vrednote in način življenja ljudi, ki so jih obkrožali. Na primer, zakoni glede prešuštva v Stari zavezi so tako močno nastrojeni proti ženskemu spolu, da jih z našo sedanjo miselnostjo le težko razumemo in razložimo. Vendar, če upoštevamo dejstvo, da so bila zgodnja židovska plemena obsedena s svojo genetsko posebnostjo in so izrecno poudarjala svojo drugačnost in razlikovanje od drugih plemen ter da je te težnje ogrožalo le spolno neprimerno vedenje ogroženih žensk, potem lahko razumemo (ne pa nujno tudi sprejmemo) razloge za ta predsodek do ženske. Tudi ognjevite nastope in pridige cerkvenih očetov proti ženskam moramo razumeti in gledati skupaj s takratno ženskam sovražno grško-rimljansko kulturo. Ne bi bilo pravično ocenjevati židovsko-krščanske tradicije brez ustreznega zgodovinskega ozadja.

Pravilno razumevanje židovsko-krščanskega zgodovinskega ozadja je ključno, da lahko razumemo prispevek islama k svetovni zgodovini in človeški civilizaciji. Židovsko-krščanska tradicija se je oblikovala pod vplivom okoliščin in kultur, v katerih se je razvijala in obstajala. Do sedmega stoletja našega štetja so ti vplivi tako močno popačili Božje sporočilo, ki sta ga prejela Mojzes in kasneje Jezus, da ga ni bilo več moč prepoznati. Slab status žensk v židovsko-krščanskem svetu je le ena izmed številnih popačenih zadev. Zatorej se je pojavila velika potreba po novem Božjem sporočilu, ki bi človeštvo popeljalo nazaj na pravo

pot. Ku'ran opisuje nalogo novega Poslanca, Božji mir in blagoslov z njim, kot osvoboditev židov in kristjanov izpod težkih bremen, ki so jih nosili v tistem času: »Tisti, ki sledijo Poslancu, nepismenemu Preroku, ki je omenjen že v njihovih zapisih – v Zakonih in v Evangeliju – on zapoveduje, kaj je pravično in prepoveduje, kar je grešno; dovoljuje dobro z zakonom in preprečuje slabo; osvoboduje jih težkih bremen in jarmov, ki so nad njimi« (Ku'ran 7:157).

Zato islama ne moremo smatrati kot »rivalsko« religijo židovstvu ali krščanstvu. Moramo jo dojemati kot dovršitev, izpopolnitev in dodelava Božjega sporočila, ki je bilo človeštvu razkrito pred islamom. Na koncu te študije bi rad svetoval globalni muslimanski skupnosti. Številne muslimanske ženske so prikrajšane za osnovne pravice islama. Napake preteklosti moramo popraviti. To ni usluga ženskam, to je nujna dolžnost vseh muslimanov. Muslimanske skupnosti po celem svetu morajo izdati dokument »Pravice muslimanskih žensk«, ki bi bil osnovan na napotkih Ku'rana in na naukih poslanca Mohameda, Božji mir in blagoslov z njim. Ta dokument mora muslimanskim ženskam zagotoviti vse pravice, ki jim jih je dodelil Stvarnik. Nato morajo biti uporabljena vsa sredstva za izvršitev teh pravic. Takšen dokument bi moral nastati že davno, vendar bolje pozno kot nikoli. Če muslimani po svetu ne bodo zagotovili islamskih pravic svojim materam, ženam, sestram in hčeram, kdo drug jih bo? Poleg tega se moramo soočiti s svojo preteklostjo in zavreči tradicijo in navade svojih prednikov, če le-ta nasprotujejo načelom islama. Mar Ku'ran ne opominja poganske Arabce, ki so slepo sledili tradiciji svojih prednikov? Na drugi strani pa moramo razviti kritičen odnos do tistega, kar sprejemamo z zahoda ali od drugih kultur. Komunikacija in učenje od drugih kultur je neprecenljiva izkušnja. Ku'ran jedrnato obravnava to komunikacijo kot enega izmed razlogov stvarjenja: »O človeštvo, ustvarili smo vas iz enega para, iz moškega in ženske, in vas razmnožili v narode in plemena, da bi se lahko spoznavali med seboj« (Ku'ran 49:13). Vendar pa je slepo oponašanje drugih znak popolnega pomanjkanja samozavesti.

Zadnje besede pa namenjam nemuslimanskemu bralcu, židu, krščanu ali kaj drugega. Zastrašujoče je dejstvo, da je religija, ki je spremenila status žensk, tako izločena in očrnjena kot represivna do žensk. Takšno videnje islama je eno izmed najbolj razširjenih mitov v današnjem svetu. Ta mit pa še bolj vzpodbuja nenehna poplava spektakularnih knjig, člankov, medijskih podob in hollywoodskih filmov. Neizogiben rezultat teh neprestanih in zavajajočih podob je popolnoma napačno razumevanje in strah pred vsem, kar je povezano z islamom. To negativno prikazovanje islama v svetovnih medijih se mora končati, če želimo živeti v svetu brez vsakršnega sledu diskriminacije, predsodkov in nesoglasij. Nemuslimani bi se morali zavedati, da obstaja velika vrzel med muslimanskimi prepričanji in prakso, ter da dejanja tako imenovanih muslimanov ne predstavljajo vedno islama. Označiti status žensk v muslimanskem svetu kot »islamski« je prav tako zmotno kot označiti položaj žensk na zahodu kot »židovsko-krščanski«. S tem razumevanjem bi morali muslimani in nemuslimani začeti proces komunikacije za odstranitev vseh zmot, dvomov in strahov. Mirna prihodnost človeške družbe zahteva takšen dialog.

Islam bi morali sprejeti kot vero, ki je neizmerno izboljšala status žensk in jim zagotovila številne pravice, ki jih je moderni svet priznal šele v dvajsetem stoletju. Islam današnji ženski poleg priznavanja, uravnoveženosti in izpolnjevanja njenih duševnih, intelektualnih, fizičnih in čustvenih potreb, lahko še veliko ponudi: dostojanstvo, spoštovanje in zaščito v vseh vidikih in vseh življenjskih fazah, od rojstva do smrti. Zato ne čudi dejstvo, da je večina novih muslimanov, na primer v državi kot je Velika Britanija, ženskega spola. V ZDA je razmerje med ženskami, ki sprejmejo islam, in moškimi, ki to storijo, 4:1. **85** Islam lahko ogromno ponudi svetu, ki je močno potreben moralnih napotkov in vodenja. Veleposlanik Herman Eilts je v svoji izjavi v Predstavniskem svetu ameriškega kongresa junija 1985 dejal: »Muslimanska skupnost šteje okoli eno milijardo ljudi. To je osupljiva številka. Kar pa

je zame enako osupljivo je, da je islam najhitreje rastoča monoteistična vera. To moramo začeti upoštevati. Nekaj je pravilno v zvezi z islamom. Privlači veliko večino ljudi.«
Da, nekaj je prav v zvezi z islamom in čas je, da to odkrijemo. Upam, da je ta moja raziskava korak v tej smeri.